KASVATUKSEN JA OPETUKSEN VIIKKOKATSAUS 8.11.2026

Sarastus

Mitä numero *kertoo?*

Eduskunta hyväksyi äänin 109–50 mietinnön, jossa ehdotetaan kansallisten tasokokeiden kokeilemista peruskouluissa. Kokeita vastustavat OAJ ja yli 650 tutkijaa.

PÄIVÄKOTI
Päiväkodin johtajaksi myös sosionomin polulta

TUTKIMUS
Pitkäaikainen tuki hyödytti myös luokkatovereita

KOTI
13 prosenttia nuorista kohdannut tekoälyllä tehtyä kiusaamissisältöä

PÄÄKIRJOITUS · VIIKKOKATSAUS

Mitä numero lapsesta kertoo

Kuudennen luokan kevättodistuksessa matematiikan numero oli yhdeksän, mutta yläkoulun ensimmäisen jakson jälkeen se on seitsemän. Kotona jää arvoitukseksi, unohtuiko kesän aikana puolet opitusta vai kertoiko vanha numero alun perinkin jotain muuta kuin osaamista. Oululainen luokanopettaja kirjoitti tällä viikolla, että liian moni kuudes- ja seitsemäsluokkalainen huomaa aiempien numeroidensa olleen liian hyviä[1] niin sanotun kannustavan arvioinnin vuoksi.

Perjantaina eduskunta hyväksyi äänin 109–50 tarkastusvaliokunnan mietinnön, jossa ehdotetaan kansallisten tasokokeiden kokeilemista peruskouluissa[2]. Vastaan äänesti myös opetusministeri, jonka mukaan mietintö ohittaa tällä hallituskaudella tehdyt toimet. Kannattajat eivät väitä kokeiden itsessään edistävän oppimista, mutta heidän mukaansa uudistusten vaikutuksia ei voida arvioida uskottavasti[3] ilman yhteismitallista tietoa kaikista oppilaista. Kokeita vastustavat OAJ ja yli 650 tutkijaa, jotka allekirjoittivat parissa päivässä vetoomuksen[4]. Ylen mukaan kansainvälinen tutkimustieto[5] kertoo kokeiden lisänneen oppilaiden paineita ja ohjanneen opetusta kohti kokeiden sisältöä.

Taloustieteilijät ja kasvatustieteilijät ovat Ylen mukaan yhtä mieltä yhdestä asiasta: jatkuvasti heikentyville oppimistuloksille on tehtävä jotain[3]. Monet puheenvuorot kohtasivat lopulta samassa työkalussa, opetus- ja kulttuuriministeriön valmistelemassa valtakunnallisessa tehtäväpankissa[4]. Erimielisyys koskee vähemmän itse tehtäviä kuin sitä, mihin tulokset päätyvät, kuka niitä katsoo ja mihin niitä saa käyttää. Opetushallituksen pääjohtaja muistutti, että kokeet ja rekisterit tuottavat arvokasta tietoa mutta eivät opeta yhtään oppituntia[6].

Ennen kuin kansallisista kokeista päätetään, kotona voi numeron rinnalla puhua siitä, mitä arvioinnin pitäisi Opetushallituksen mukaan oppilaalle tarjota: palautteesta, jonka avulla on mahdollista kehittyä[6]. Lapsi ja vanhempi voivat kysyä opettajalta yhdessä, mihin numero perustuu ja mitä seuraavaksi on hyvä harjoitella.

Eduskunnan käsittelyssä on lisäksi esitys, jolla päiväkodin johtajaksi pääsisi myös sosionomin polulta[7]. Vaasassa liikaa pinaattilettuja ottanut yhdeksäsluokkalainen ohjattiin pöytään, jota oppilaat kutsuvat häpeäpöydäksi[8] ja rehtori pitää kasvatuskeskustelun paikkana. Lähitarkastelussa kannattaa pysähtyä kahteen kysymykseen: onko koulusta tehty liian vaikea tavalliselle lapselle[9] ja mitä tapahtuu, kun aikuinen kulkee riskissä olevan lapsen mukana 12 vuotta[10].

Numeroidut lähteet numeron lopussa.

TÄSSÄ NUMEROSSA

VIIKKO OPPIMISEN MAAILMASSA
Viikon pääjuttu
Suomen kouluissa tällä viikolla
Koulutuspolitiikka
Maailmalta
Kodin ja koulun välissä
Luku taustaksi

LÄHITARKASTELUSSA
Kiirehtimättä kohti ymmärrystä
Tutkimus
Hankkeet ja rahoitus
Seurattavaa

01 Viikon pääjuttu

Kuudennen luokan kevättodistuksessa matematiikan numero oli yhdeksän. Yläkoulun ensimmäisen jakson jälkeen se on seitsemän. Kotona kukaan ei osaa sanoa, unohtiko lapsi kesän aikana puolet osaamastaan vai kertoiko vanha numero alun perinkin jotain muuta kuin osaamista. Oululainen luokanopettaja kirjoitti tällä viikolla, että liian moni kuudes- ja seitsemäsluokkalainen joutuu huomaamaan aiemmin saamiensa todistusnumeroiden olleen liian hyviä niin sanotun kannustavan arvioinnin vuoksi (Helsingin Sanomat). Hänen mukaansa todellinen taso paljastuu, kun arviointi kiristyy alakoulusta yläkouluun ja yläkoulusta lukioon. Erityisesti hän arvostelee tuntiaktiivisuuden käyttämistä arvosanan perusteena, koska se palkitsee sosiaalisesti taitavia ja tunneilla aktiivisia oppilaita kertomatta, mitä oppilas todella osaa. Kansallisia kokeita hän ei pidä tarpeellisina. Opettajat voisivat hänen mielestään yhtenäistää arviointia heti sopimalla valtakunnallisesti, millaista prosenttitaulukkoa kokeiden arvosanoihin käytetään kussakin oppiaineessa ja luokka-asteella.

Kysymys siitä, kertooko numero saman asian kaikkialla Suomessa, oli viikon kiivaimman koulukeskustelun ytimessä. Eduskunta hyväksyi perjantaina äänin 109–50 tarkastusvaliokunnan mietinnön, jossa ehdotetaan kansallisten tasokokeiden kokeilemista peruskouluissa (Helsingin Sanomat). Valtion rahankäyttöä seuraava tarkastusvaliokunta oli teettänyt laajan selvityksen oppimistulosten heikkenemisestä. Sen mielestä peruskoulun uudistuksissa ja kehittämishankkeissa ei ole onnistuttu kunnolla osittain siksi, että oppimistuloksista saatava tieto on rajallista ja sirpaleista (Helsingin Sanomat). Ylen analyysin mukaan koko ikäluokan kattavia kokeita tehtäisiin esimerkiksi kolmannella, kuudennella ja yhdeksännellä luokalla. Samassa analyysissa todetaan, että oppimistulokset ovat romahtaneet Suomessa jyrkemmin kuin missään muussa Pisa-mittauksen maassa ja lasten väliset oppimiserot ovat kasvaneet suuriksi (Yle).

Äänestys toi esiin linjaerot myös eduskuntaryhmien sisällä. Opetusministeri äänesti mietintöä vastaan samoin kuin moni muu koulutukseen perehtynyt kansanedustaja (Helsingin Sanomat). Sivistysvaliokunnan puheenjohtaja ei kannata tasokokeita eikä siksi noudattanut Sdp:n ryhmäpäätöstä: hän oli äänestyksen aikana salissa mutta ei painanut äänestysnappia, joten hän kirjautui poissaolevaksi. Opetuksen ja koulutuksen asioihin erikoistunut sivistysvaliokunta ei ollut kannattanut kokeita omassa lausunnossaan (Helsingin Sanomat). Puheenjohtajan mukaan valiokunnan näkemykset eivät vaikuttaneet tarkastusvaliokunnan yksimielisen mietinnön johtopäätöksiin. Perussuomalaisista kaikki äänestäneet kannattivat mietintöä, kokoomuksen ryhmä jakautui kahtia ja vasemmistoliiton ja Rkp:n äänestäneet edustajat vastustivat sitä yksimielisesti (Helsingin Sanomat). Äänestyksen kohteena olivat tarkastusvaliokunnan esittämät lausumat eli hallitukselle osoitettavat kannanotot (Helsingin Sanomat). Opetusministeri ei sano, etteikö tasokokeissa voisi tehdä alueellista kokeilua, mutta hänen mukaansa se on enemmänkin seuraavan hallitusohjelman asia (Helsingin Sanomat).

Kokeiden puolesta ovat puhuneet erityisesti koulutusta tutkineet taloustieteilijät. Tarkastusvaliokunta tilasi loppuvuodesta 2024 Laboren tutkimusryhmältä tutkimuksen perusopetuksen oppimistuloksista ja koulutuksen tietopohjan ongelmista (Yle). Ryhmää johtaneen tutkimusohjaajan mukaan Suomessa ei tiedetä, mitä kouluissa tapahtuu ja mitä niissä saavutetaan, koska oppimistuloksia ei mitata järjestelmällisesti. Otokseen perustuvat arvioinnit, joissa tutkitaan koko ikäluokan sijaan pienempää joukkoa, eivät hänen mukaansa sovellu politiikkatoimien vaikutusten arviointiin. Yhteismitallinen tieto kaikista oppilaista näyttäisi, missä oppimisen ongelmat ovat, jolloin resurssit voitaisiin keskittää sinne, missä tarve on suurin. Ylen analyysi tiivistää kannattajien pääajatuksen: he eivät väitä kokeiden itsessään edistävän oppimista, mutta heidän mukaansa ilman tietoa kaikista ryhmistä ja alueilta vuodesta toiseen tulevien uudistusten vaikutuksia oppimiseen ja oppimiseroihin ei voida arvioida uskottavasti (Yle). Analyysissa lainataan myös Pisa-kokeita järjestävää OECD:tä, joka kirjoitti parin vuoden takaisessa raportissaan, että Suomen koulutuksen arvioinnissa on tuotettava enemmän syitä ja seurauksia koskevaa näyttöä, jotta politiikkatoimet olisivat vaikuttavia.

Kolme professoria Jyväskylän yliopistosta, Helsingin yliopistosta ja Aalto-yliopistosta, kaksi kasvatustieteilijää ja yksi taloustieteilijä, perustelivat kantaansa kaksivuotisen esiopetuksen kokeilulla (Helsingin Sanomat). Kokeilun ansiosta tiedetään heidän mukaansa, ettei esiopetuksen aloittaminen viisivuotiaana nykyisen varhaiskasvatuksen sijaan parantanut lasten taitoja koulun alkaessa. Ilman kokeilua kallis uudistus olisi heidän mukaansa todennäköisesti toteutettu. Uskottavia vaikuttavuusarviointeja tehdään professorien mukaan nyt liian vähän, koska seuranta-aineistot kerätään erikseen kutakin tutkimusta varten. Opetus- ja kulttuuriministeriön entinen kansliapäällikkö puolestaan muistutti, että osaamistason lasku vastaa Pisa-tuloksissa kaikilla osaamisalueilla usean vuoden oppimista (Helsingin Sanomat). Hänen mukaansa Suomi oli noin 20 vuotta sitten matematiikassa noin puolestatoista kahteen vuotta Ruotsia ja Tanskaa edellä, mutta viime vuosina se on ollut Tanskan tasolla tai hieman jäljessä ja hieman Ruotsia edellä. Sosiaaliseen taustaan liittyvät osaamiserot ovat hänen mukaansa kasvaneet 2000-luvulla selvästi. Yhteismitallisen arvioinnin kansallisia ratkaisuja on hänen mukaansa laajassa käytössä myös muissa Pohjoismaissa ja Virossa.

Vastustajien joukko on suuri. Yli 650 tutkijaa allekirjoitti parissa päivässä vetoomuksen kansallisia kokeita vastaan ja vetoomus luovutettiin keskiviikkona sivistysvaliokunnan puheenjohtajalle (Yle). Ylen analyysissa vetoomuksen takana mainitaan yli 800 kasvatustieteilijää ja opettajaa (Yle). Myös opettajien ammattijärjestö OAJ vastustaa kokeita. Tampereen yliopiston koulutuspolitiikan professorin mukaan kansallisten kokeiden yhteys oppimistulosten paranemiseen on ollut muualla heikko tai ristiriitainen (Yle). Erityisesti heikommin suoriutuvat koulut eivät ole hänen mukaansa hyötyneet kokeista, joten ne eivät edistäisi oppilaiden yhdenvertaisuutta. Ylen mukaan kansainvälinen tutkimustieto kertoo myös kokeiden lisänneen oppilaiden paineita ja ohjanneen opetusta kohti kokeiden sisältöä. Vetoomuksen alullepanijoihin kuuluva Itä-Suomen yliopiston tutkijatohtori sanoo, että kokeeseen harjoittelu vie ilmatilaa kaikelta muulta, mitä ympärillä voisi olla (Yle). Hänen mukaansa koulu pyrkii kasvattamaan oppilaista myös aktiivisia ja itsenäisiä ajattelijoita ja juuri tällaisia tavoitteita on hankala mitata. Laboren tutkimusohjaaja myöntää ilmiön olevan taloustieteilijöillekin hyvin tiedossa ja sanoo, että järjestelmä pitäisi suunnitella niin, että sitä voidaan lieventää. Hän kysyy silti, olisiko lopulta hyväkin, jos kokeet ohjaisivat hieman kohti lukutaitoa ja matematiikkaa, joiden tuloksia halutaan parantaa.

Tarkastusvaliokunnan mietinnössä Suomelle on nostettu malliksi Tanska (Yle). Tanskan järjestelmää pitkään seurannut professori Zürichin yliopistosta kertoo Ylelle, ettei oppimistuloksia ole sen avulla saatu nousuun ja että Tanskan Pisa-tulokset ovat jälleen heikentyneet. Tanskassa on ollut käytössä kolme eri testimallia, joista ensimmäinen otettiin käyttöön vuonna 2010 ja tänä syksynä aloitettu uusin mittaa lukutaitoa ja matematiikkaa. Tanskalaisoppilaalla on nyt kouluaikanaan yhteensä kymmenen kansallista testiä. Uusimmista testeistä ei ole vielä tutkimustietoa. Tanskassa on painotettu vahvasti, ettei kokeiden tuloksia käytetä koulujen keskinäiseen vertailuun. Sama periaate on kirjattu tarkastusvaliokunnan mietintöön, jonka mukaan tulosten salassapitoon tarvittavat lakimuutokset on selvitettävä tarkasti. Koulujen paremmuuslistoilta Tanska ei professorin mukaan silti ole välttynyt: ajatushautomo CEPOS laatii niitä muun muassa julkisista peruskoulun päättökokeiden tuloksista, koska kansallisten kokeiden tulokset eivät ole julkisia. Yle korjasi juttuaan tältä osin 4. marraskuuta. Aiemmin siinä luki, että Tanskassa on tehty koulujen ranking-lista kansallisten kokeiden perusteella.

Rahasta puhuttaessa osapuolet käyttävät eri vertailukohtia. Kasvatustieteilijät vertaavat kokeiden kuluja otosarviointeja tekevän Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen vuotuiseen toimintamäärärahaan, joka on noin 4,5 miljoonaa euroa (Yle). Vetoomuksen alullepanijan mukaan valtion arviointiin käyttämä raha lähes kaksinkertaistuisi. Laboren tutkimusohjaajan mukaan Tanskan ensimmäisen koejärjestelmän käyttökustannukset olivat noin 1–2 miljoonaa euroa vuodessa ja kehitteillä olevan järjestelmän vuotuisiksi käyttökustannuksiksi on arvioitu noin 3,5 miljoonaa euroa. Hän laskee hinnan olevan alle promillen perusopetuksen kokonaiskustannuksista, jotka ovat Ylen mukaan noin 6,5 miljardia euroa vuodessa. Hänen vertauksessaan kokeet saataisiin kahden kouluaterian hinnalla oppilasta kohden. Tanskan järjestelmän perustamiskulut olivat Zürichin yliopiston professorin mukaan vuosina 2005–2010 vajaat 15 miljoonaa euroa (Yle). Tampereen yliopiston professorin mielestä samalla rahalla olisi Suomessa käyttöä muussa kehittämistoiminnassa. Tutkijatohtori muistuttaa

lisäksi, että lopullinen hinta riippuu kokeen muodosta: jos kaikki lapset tekisivät kokeen yhtä aikaa omalla laitteellaan, kuluja syntyisi myös koulujen arjessa, sillä monissa kouluissa on vaikeuksia järjestää laitteet edes kaikille (Yle).

Ylen analyysi selittää törmäystä tieteenalojen erilaisilla perinteillä. Suomalaisessa kasvatustieteessä painottuu laadullinen tutkimus, joka nojaa esimerkiksi opettajien ja oppilaiden laajoihin haastatteluihin, kun taas taloustiede painottaa mittaamista sekä rekisteri- ja tilastoaineistoja, joilla pyritään selvittämään syitä ja seurauksia (Yle). Osa kasvatustieteilijöistä kokee taloustieteilijöiden astuneen vieraalle tontille. Vetoomuksen alullepanija puhuu moraalisesta velvollisuudesta tuoda esiin kouluntutkijoiden laaja asiantuntemus, jota hänen mukaansa yritetään sivuuttaa (Yle). Raja ei silti kulje siististi tieteenalojen välissä. Ylen mukaan kaikki kasvatustieteilijät eivät vastusta kokeita ja esiopetuskokeilun esimerkin nostaneista kolmesta professorista kaksi on kasvatustieteen professoreita. Yhdestä asiasta taloustieteilijät ja kasvatustieteilijät ovat Ylen mukaan yhtä mieltä: jatkuvasti heikentyville oppimistuloksille on tehtävä jotain. Kokeiden kriitikot ehdottavat ilmastopaneelin kaltaista koulutuspaneelia, joka kokoaisi tutkimukseen perustuvan tiedon päättäjien tueksi (Yle).

Moni viikon puheenvuoro päätyy lopulta samaan työkaluun. Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee perusopetukseen valtakunnallista tehtäväpankkia, jonka tavoitteena on tukea opettajien arviointityötä ja edistää oppilaiden arvioinnin yhdenvertaisuutta (Yle). Tutkijatohtorin mukaan pankista saisi valmiita tehtäviä arviointikriteereineen ilman, että tuloksia tallennettaisiin kootusti. Näin syntyisi yhtenäinen käsitys siitä, millainen suoritus on seiskan ja millainen ysin arvoinen. Laboren tutkimusohjaajan mielestä pankki on tietyin ehdoin käytännössä kansallinen koe, oli sen nimi mikä tahansa: koko ikäluokka tekee tehtävät samaan aikaan, ne pisteytetään yhtenäisesti ja tulokset tallennetaan kansallisesti. Tutkijatohtori näkee eron tarkoituksessa, sillä pankki on hänen mukaansa opettajan työkalu eikä koulujen mittari. Kolme professoria puolestaan ehdottavat tehtäväpankkia ja digitaalista arviointityökalua, joita käytettäisiin ensisijaisesti opetuksen tukena ja tuen tarpeen ennakoinnissa (Helsingin Sanomat). Valittuina vuosina kaikki oppilaat tekisivät heidän mallissaan keskenään vertailukelpoisia tehtäviä, jotka arvioitaisiin ulkoisesti ja tallennettaisiin suojattuun tutkimusinfrastruktuuriin. Tuloksia ei heidän mukaansa saisi käyttää koulujen vertailuun, opettajien arviointiin eikä päättöarviointina. Opetushallituksen mukaan valmisteilla oleva työkalu voisi myös tuottaa tietoa kaikkien oppilaiden osaamisesta Suomessa (Opetushallitus). Erimielisyys koskee siis vähemmän itse tehtäviä kuin sitä, mihin tulokset päätyvät, kuka niitä katsoo ja mihin niitä saa käyttää.

Juuri tähän kohtaan Opetushallitus tarttui torstaina. Sen pääjohtajan mukaan eri lähteistä yhdistetyt tiedot voivat muodostaa hyvin yksityiskohtaisen kuvan yksittäisistä oppilaista, kouluista, alueista ja kunnista, minkä vuoksi väärinkäytön ja profiloinnin riskit on tunnistettava (Opetushallitus). Oikeakin tieto voi hänen mukaansa johtaa virheellisiin tulkintoihin ja perusteettomiin vertailuihin, jos se julkaistaan ilman riittävää taustoitusta. Virasto muistuttaa, että ennen uusista arviointijärjestelmistä päättämistä pitää tietää, mihin kysymyksiin vastauksia halutaan, sillä arvioinnin yhdenvertaisuus, opettajien tukeminen ja valtakunnallinen seuranta eivät välttämättä ratkea yhdellä uudistuksella. Opetushallituksen mukaan kansainvälisesti näyttää siltä, ettei valtakunnallisen mittaamisen lisääminen yksin tuo vastauksia siihen, miksi oppimistulokset laskevat globaalisti.

Opetusministerin mielestä tarkastusvaliokunnan mietinnön keskeinen ongelma on, että se ohittaa tällä hallituskaudella tehdyt toimet (Helsingin Sanomat). Koulusta toiseen vaihtelevaan arviointiin puututaan hänen mukaansa osaamistakuulla, jolla määritellään nykyistä tarkemmin, mitä oppilaan pitää vähintään osata siirtyessään luokalta toiselle. Sen jalkauttaminen on vasta käynnissä. Opetushallituksen mukaan osaamistakuutyö yhdenmukaistaa perusopetuksen arviointia ja uudistaa opetussuunnitelman perusteita elokuun 2028 alusta. Oppimistulosten laskuun on viraston mukaan vastattu myös lisäämällä opetustunteja, uudistamalla oppimisen tukea ja tarkentamalla opetusta koskevia määräyksiä (Opetushallitus). Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja perusteli kantaa rahalla: seuraavalla vaalikaudella puhutaan 8–11 miljardin euron säästöistä valtiontalouteen, joten niukkenevista resursseista olisi hyvä tietää, mihin lisäpanostusta tarkalleen tarvitaan (Helsingin Sanomat). Sivistysvaliokunnan puheenjohtajan mielestä peruskoulua voisi parantaa poliittisilla päätöksillä heti ilman kokeitakin,

esimerkiksi opettajien täydennyskoulutuksella ja pienemmillä ryhmäkoilla.

Oppilaalle kiista on kysymys sekä reiluudesta että paineesta. Perussuomalaisten kansanedustaja sanoi salissa, ettei voi olla oikein, että samantasoisella osaamisella saa toisessa koulussa kahdeksan ja toisessa kymmenen (Helsingin Sanomat). Kriitikot taas pelkäävät kokeiden tuovan oppilaille lisää stressiä (Yle). Opetushallituksen pääjohtajan mukaan arvioinnin pitäisi oppilaan näkökulmasta tarjota palautetta, jonka avulla voi kehittyä (Opetushallitus). Opettajalle panoksena on itsenäinen asema, jonka opetusministeri arvioi kokeiden kaventavan. Toisaalta tehtäväpankkia opettajien työn tueksi ehdottavat sekä tutkijatohtori että kolme professoria. Ylen mukaan arvosanojen vertailukelpoisuutta voitaisiin parantaa opettajien täydennyskoulutuksella (Yle). Samalla viikolla julkaistun OAJ:n kyselyn mukaan kolmasosa vastanneista sai viimeisen vuoden aikana täydennyskoulutusta alle päivän (OAJ). Vanhemmalle yhteismitallinen tieto voisi kertoa, vastaako lapsen numero hänen osaamistaan. Kriitikoiden mukaan samaa tietoa voidaan kuitenkin käyttää koulujen vertailuun, mikä mahdollistaa niin sanotun koulushoppailun eli perheiden hakeutumisen parempina pidettyihin kouluihin (Yle). Tarkastusvaliokunnan mietinnön mukaan ei-toivotut vaikutukset riippuvat ratkaisevasti siitä, miten järjestelmä suunnitellaan, millainen rooli kokeille annetaan oppilaiden arvioinnissa tai koulutusvalinnoissa ja miten tulosten käyttöä ja julkisuutta säädellään.

Opetushallituksen pääjohtaja muistutti, että yhtenäiset kokeet, rekisterit ja tietovarannot tuottavat arvokasta tietoa oppimisesta mutta eivät opeta yhtään oppituntia (Opetushallitus). Kansallisista kokeista päätetään vasta myöhemmin. Siihen asti seitsemäsluokkalaisen kotiin tuoma numero kertoo osaamisen ohella yhä jotain myös siitä, missä koulussa ja kenen arvioimana hän sen sai.

02 Suomen kouluissa tällä viikolla

Seinäjoella luokkatoverin ilmoitus käynnisti poliisioperaation

Maanantaiaamuna ennen kello yhdeksää Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedun Rastaantaipaleen kampukselle saapui rehtorin mukaan kolme tai neljä poliisiautoa (Yle). Ilta-Sanomien näkemän Wilma-viestin mukaan opiskelija oli havainnut toisella opiskelijalla aseen ja kertonut siitä välittömästi opettajalle, jolta tieto kulki kampuksen turvallisuusvastaavalle ja poliisille (Ilta-Sanomat). Poliisi otti kiinni alaikäisen, jolta löytyi aidon käsiaseen näköinen jäljitelmä eli niin sanottu replika-ase sekä puukko. Poliisin mukaan hän ei ollut uhannut niillä sivullisia. Häntä epäillään törkeästä ampuma-aserikoksesta ja vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen hallussapidosta, mutta rikosnimikkeet voivat muuttua tai tarkentua esitutkinnan edetessä (MTV Uutiset). Ilkka-Pohjalaisen tietojen mukaan kukaan ei loukkaantunut (Ilta-Sanomat).

Opiskelija oli jo ehtinyt luokkaan, ilmeisesti kaikille yhteisten yleissivistävien opintojen tunnille (Yle). Rehtorin mukaan tilanteeseen ei liittynyt uhkausta eikä esimerkiksi uhkauspuhelua koululle. Poliisi otti asian hänen mukaansa vakavasti ja tuli nopeasti paikalle, joten tilanne oli pian ohi. Ratkaiseva hetki oli kuitenkin ketjun ensimmäinen: luokkatoveri, joka kertoi näkemästään aikuiselle heti. Koulussa on nyt käynnissä jälkiselvittely ja opiskelijoille ja henkilökunnalle on tarjolla keskusteluapua, jos he kokevat tarvitsevansa sitä.

Järvenpäässä vanhemmat kaipaavat tietoa ja turvaa

Järvenpään Kartanon koulun pihalla lokakuun lopussa tapahtunut väkivalta oli Keski-Uusimaa-lehden mukaan vakavampaa kuin julkisuudessa oli aiemmin kerrottu (Iltalehti). Koulun entinen oppilas, 13-vuotias poika, pahoinpiteli pieniä lapsia ja kolmea opettajaa. Lehden haastattelemien vanhempien mukaan hän oli tarttunut lapsiin, retuuttanut ja kaatanut heitä, repinyt heidän vaatteitaan ja lyönyt nyrkillä päähän ja vartaloon. Yhden ekaluokkalaisen hän oli nostanut ilmaan ja pudottanut maahan. Osa lapsista joutui käymään lääkärissä. Ainakin yksi sai aivotärähdyksen.

Väkivallan kohteeksi joutuneen ekaluokkalaisen isän mukaan sekä koulu että poliisi hyssyttelevät tapahtunutta. Osa vanhemmista ei hänen mukaansa

haluaisi lähettää lapsiaan kouluun, koska tilanne ei tunnu olevan viranomaisten hallinnassa. Huolta lisää se, että poika on nähty koulun läheisyydessä välikohtauksen jälkeen. Vanhemmat arvostelevat puutteellista tiedottamista ja kaipaavat konkreettisia toimia turvallisuuden varmistamiseksi. Opetusjohtajan mukaan koulu on lisännyt välituntivalvontaa ja tarkentanut turvallisuusjärjestelyjä ja tapahtunutta käsitellään lasten kanssa.

Pihalla kohteeksi joutuivat sekä pienet oppilaat että heitä valvovat aikuiset. Väkivallan tekijä on itsekin lapsi. Vanhempien ja koulun välille jäävä kysymys on, mitä koulu voi kertoa ja mitä vanhempi tarvitsee tietää, jotta lapsen voi lähettää aamulla kouluun luottavaisin mielin.

Opetushallituksen kiusaamisaineisto ulottuu nyt toiselle asteelle

Opetushallitus päivitti maanantaina vuonna 2025 perusopetukselle julkaistun verkkoaineistonsa kiusaamisen ja väkivallan tunnistamisesta, ennaltaehkäisystä ja niihin puuttumisesta vastaamaan myös toisen asteen eli lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten tarpeita (Opetushallitus). Aineistoa voi soveltuvin osin käyttää myös varhaiskasvatuksessa, taiteen perusopetuksessa ja vapaassa sivistystyössä. Sen avulla oppilaitoksen johto ja henkilöstö voivat arvioida, miten hyvin ilmiöt tunnistetaan ja missä osaamista kannattaisi syventää. Opetushallitus muistuttaa, ettei kaikki kiusaaminen ja väkivalta näy oppilaitoksen arjessa helposti: osa tapahtuu verkossa, ulottuu vapaa-ajalle tai koskee muiden oppilaitosten nuoria. Siksi tunnistaminen vaatii valppautta ja yhteistyötä. Opiskelijoiden osallisuus kulkee aineistossa läpi, sillä osallistuminen järjestyssääntöjen ja suunnitelmien laatimiseen sitouttaa yhteisiin pelisääntöihin. Alaikäisten opiskelijoiden huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on viraston mukaan keskeistä myös toisella asteella. Viikon tapahtumissa näkyvät molemmat puolet: Seinäjoella yhden opiskelijan valppaus käynnisti avun, Järvenpäässä vanhemmat kokevat jääneensä tiedon ulkopuolelle.

Ruokalan pöytä, jota oppilaat kutsuvat häpeäpöydäksi

Vaasan ruotsinkielisessä Porvarinkadun koulussa yhdeksäsluokkalainen sai ottaa kymmenen pinaattilettua mutta otti 13 (Ilta-Sanomat). Opettaja huomasi sen ja käski hänen istua tiettyyn pöytään, jonne opettaja tuli myöhemmin keskustelemaan hänen kanssaan. Kotiin lähti Wilma-viesti, jossa kerrottiin oppilaan ottaneen liikaa ruokaa ja todettiin, ettei näin saa enää tapahtua. Tapauksesta kertoi Ilta-Sanomille oppilaan ystävä, jonka mukaan kaveri oli koko asiasta harmissaan. Oppilaat kutsuvat pöytää häpeäpöydäksi, ruotsiksi skambordet. Ystävän mukaan nimityksen keksi yksi koulun opettajista, minkä jälkeen se tarttui ensin opettajakunnan ja myöhemmin oppilaiden puheeseen. Hän tietää pari muutakin yhdeksäsluokkalaista, jotka ovat joutuneet pöytään.

Pojan äidin mukaan koulu otti käytännön käyttöön noin kuukausi sitten kertomatta siitä vanhemmille. Hänen kuvauksessaan oppilas istuu yksin ruokalan keskellä olevassa pöydässä opettajan vahtiessa vieressä. Äiti pitää käytäntöä nöyryyttävänä ja muistuttaa, että monilla nuorilla on vaikeuksia syömisen kanssa esimerkiksi syömishäiriöiden vuoksi, joten ruokailuun ei pitäisi liittää kielteisiä mielikuvia. Hän ymmärtää teini-ikäisten poikien syövän paljon, mutta ei ymmärrä, miksi päivän viimeisessä ruokailussa ei saisi hakea lisää, kun ruoka muuten menee roskiin.

Koulun rehtori kiistää, että koulussa olisi häpeäpöytä. Hänen mukaansa on yleistynyt, että oppilaat eivät tottele opettajien huomautuksia ruokasalissa, minkä vuoksi koulu on ottanut käyttöön kasvatuskeskustelun: ohjeita noudattamaton oppilas ohjataan lähellä olevaan pöytään, jossa opettaja keskustelee hänen kanssaan. Rehtori kuvaa keskustelua pedagogiseksi toimenpiteeksi, joka ei ole kurinpitoa. Sen yksi tavoite on saada oppilas noudattamaan lautasmallia eikä ottamaan vain mieliruokiaan. Uutta ruoanottoon liittyvää käytäntöä ei hänen mukaansa ole syksyllä otettu käyttöön, vaan koulu noudattaa ruokapalvelujen ohjeistusta. Vanhemmilta ei rehtorin mukaan ole tullut asiasta yhteydenottoja. Kouluun ruokaa toimittavan TeeSe Botnian ruokapalvelujohtaja kertoi Ilkka-Pohjalaiselle, että kaikissa kappalemääräisissä ruoissa on ravitsemussuosituksiin perustuva suositus (Iltalehti). Hän myönsi, että linjastolle jäänyt ruoka päätyy hävikkiin.

Ilta-Sanomien lukijoilleen esittämään kysymykseen vastanneista suuri osa ymmärsi koulun menettelyn (Ilta-Sanomat). Monen mielestä säännöt koskevat kaikkia ja ruokaa on riitettävä myös jonon viimeisille. Toiset muistuttivat, että kasvava nuori voi tulla

koulusta kotiin nälkäisenä ja että kouluateria voi olla jollekin lapselle päivän ainoa lämmin ruoka.

Linjaston vieressä seisova opettaja yrittää pitää kiinni ravitsemussuosituksiin perustuvasta säännöstä tilanteessa, jossa huomautuksia ei rehtorin mukaan aina totella. Oppilaat kokevat saman pöydän toisin, sillä keskustelupaikasta on heidän puheessaan tullut häpeän paikka. Vanhemmat saavat tiedon jälkikäteen Wilma-viestinä. Äidin mukaan käytännöstä ei kerrottu etukäteen, kun taas rehtorin mukaan vanhemmilta ei ole tullut yhteydenottoja. Avoimeksi jää, millä keinoin ruokasalin pelisäännöistä saadaan pidettyä kiinni niin, ettei yksittäinen nuori koe joutuvansa näytille koko ruokasalin eteen.

Opettajat haluavat oppia, mutta koulutukseen pääsee harvoin

OAJ kysyi keväällä 1 549 jäsenen vastaajapaneeliltaan, jossa on edustettuna kaikki sen jäsenryhmät varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin, osaamisen kehittämisestä. Vastausprosentti oli 48 (OAJ). Kolme neljästä vastaajasta piti osaamisensa jatkuvaa kehittämistä erittäin tärkeänä. Silti kaksi kolmesta oli saanut viimeisen vuoden aikana täydennyskoulutusta korkeintaan kaksi päivää ja kolmasosa alle päivän. Vain joka kymmenes kertoi mahdollisuuksiensa parantuneen kahden viime vuoden aikana. Eniten koulutusta kaivattiin oppimisvaikeuksista kärsivien oppilaiden tukemiseen, seuraavaksi eniten pedagogisiin menetelmiin, oman oppiaineen hallintaan sekä opetuksen digitalisaatioon ja tekoälyyn.

OAJ:n erityisasiantuntijan mukaan heikkeneminen on seurausta poliittisista päätöksistä. Opetushallitukselta ja Lupa- ja valvontavirastolta leikattiin rahat, joilla opettajille järjestettiin koulutuksia. Lisäksi aikuiskoulutustuki lakkautettiin. Hän kutsuu ratkaisuja lyhytnäköiseksi säästämiseksi, jonka hinnan maksavat lapset ja nuoret. Oppimisen tuen lainsäädäntö uudistettiin tällä hallituskaudella, mutta hänen mukaansa laki ei yksin tue kenenkään oppimista, vaan opettajia ja rehtoreita on koulutettava, jotta lain tavoitteet toteutuvat. Opettajien eniten kaipaama osaaminen koskee juuri niitä oppilaita, joiden koulunkäynti on vaikeinta.

Uran alkuun OAJ kaipaa mentorointia eli kokeneen, mentoriksi koulutetun kollegan tukea. Järjestön tietojen mukaan yhdeksän kymmenestä uudesta opettajasta ei saa Suomessa mentorointia lainkaan, kun OECD-maissa keskimäärin jo joka neljäs saa sitä ja Norjassa tavoitteena on mentori jokaiselle uudelle opettajalle. Uran ensimmäiset vuodet ratkaisevat OAJ:n mukaan usein, jääkö opettaja alalle. Järjestö esittää lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle uutta rahoitusmallia, lakiin kirjattavaa ja rahoitettua velvoitetta työajalla tapahtuvaan täydennyskoulutukseen, jokaiselle uudelle opettajalle oikeutta kaksivuotiseen vertaismentorointiin ja opettajankoulutusfoorumin vakinaistamista.

Täydennyskoulutus nousi samalla viikolla esiin kansallisia kokeita koskevassa kiistassa, jossa sekä kokeiden kriitikot että sivistysvaliokunnan puheenjohtaja tarjosivat sitä keinoksi yhtenäistää arviointia ja parantaa oppimistuloksia (Yle; Helsingin Sanomat).

Pienenevät ikäluokat ja kallistuvat koulurakennukset

Pohjoisen Keski-Suomen viisi kuntaa, Karstula, Kannonkoski, Kinnula, Kivijärvi ja Kyyjärvi, etsivät uusia tapoja järjestää perusopetusta yhdessä (Yle). Taustalla ovat pienet ikäluokat ja halu turvata laadukas opetus kaikille lapsille myös jatkossa. Kunnat ovat mukana kaksivuotisessa valtakunnallisessa kehityshankkeessa, jossa 174 kuntaa 36 seutukunnasta kehittää yhdessä Kuntaliiton, Opetushallituksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa uusia perusopetuksen yhteistyön tapoja. Hankkeen rahoitus on 5,7 miljoonaa euroa ja tavoitteena ovat pysyvät toimintamallit.

Karstulan sivistysjohtajan mukaan lasten määrän väheneminen on jo selvä riski oppilaiden yhdenvertaisuudelle. Kuntien yhteiset opettajanvirat voisivat avata oppilaille esimerkiksi kielivalintoja. Hän korostaa yhteistyön hyötyjä myös opettajille, sillä nyt aineenopettajat joutuvat täydentämään työpäiväänsä muilla aineilla. Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuksen laitoksella kuntien yhteistyötä tutkinut apulaisprofessori uskoo yhteistyön parantavan opettajien saatavuutta. Yliopiston selvityksessä kävi ilmi, että maaseudun kunnissa kannetaan huolta pätevien opettajien saatavuudesta ja erityisopettajien pulaan on havahduttu oppimisen tukea koskevan lain muututtua. Tutkija pitää erityisen hyvänä, että yhteistyön malleja haetaan paikallistasolta, eikä hän usko kaikille kouluille yhteisten mallien hakemiseen: erot ovat hänen mukaansa niin huimia, ettei yhtä kaikkialla toimivaa mallia ole. Selvityksen aineistosta

huokui hänen mukaansa vahva ajatus oppilaan edusta, eikä pelkkä talous ohjannut päätöksiä. Kyyjärven hyvinvointijohtaja, joka on tutkinut kuntayhteistyötä opinnäytteessään, näkee mahdollisuuksia esimerkiksi yhteisissä opetussuunnitelmissa, opettajien rekrytoinneissa ja sopimusten kilpailuttamisessa.

Päijät-Hämeen Padasjoella pienenevän kunnan yhtälö näkyy rakennuksissa. Valtuusto päätti kevättalvella rakentaa uuden koulurakennuksen, joka saisi maksaa enintään 10 miljoonaa euroa (Yle). Syksyllä aloittaneelle kunnanjohtajalle selvisi suunnittelijoiden ja arkkitehtien kanssa, ettei summa riittäisi. Yhtenäiskoulun, lukion ja liikuntatilojen rakennus maksaisi vähintään 15 miljoonaa euroa eli 50 prosenttia enemmän kuin valtuusto halusi. Kuntaliiton kehittämispäällikön mukaan julkisessa rakentamisessa päätöksestä toteutukseen kuluu niin pitkä aika, että kustannusarvio ehtii vanhentua, sillä rakennuskustannukset ovat muutamassa vuodessa nousseet nopeasti maailmanlaajuisten kriisien vuoksi. Kustannusten arvioiminen yläkanttiin alusta asti voisi auttaa, mutta silloin hanke näyttää heti liian kalliilta ja urakoitsijat saattavat nostaa tarjouksiaan. Hän muistuttaa, että lapset ja nuoret tarvitsevat terveet ja turvalliset koulutilat, joten kunnilla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin etsiä niihin keinot ja rahat.

Padasjoella sisäilmaongelmista kärsivän Pappilanmäen koulun tiloille on haettu vaihtoehtoja jo noin kolme vuotta. Seuraavaksi kunta tarkastelee halvempaa mallia, jossa Kullasvuoren alakoulun yhteyteen rakennettaisiin vaiheittain uusia tiloja varhaiskasvatukselle ja opetukselle. Kunnanjohtaja arvioi parempien koulutilojen valmistumisen viivästyvän puolesta vuodesta vuoteen. Viivästys tuntuu ennen kaikkea niiden oppilaiden ja opettajien arjessa, jotka odottavat parempia tiloja.

03 Koulutuspolitiikka

Päiväkodin johtajaksi myös sosionomin polulta

Hallitus antoi torstaina eduskunnalle esityksen, jolla varhaiskasvatuslain 31 §:ää muutettaisiin niin, että päiväkodin johtajaksi kelpaisi myös sosionomi (ylempi AMK) eli sosiaali- ja terveysalan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut (opetus- ja kulttuuriministeriö). Ehtoina olisivat varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuus, riittävä johtamistaito ja vähintään 60 opintopisteen laajuiset kasvatustieteen opinnot, joista perusopintoja olisi 25 ja aineopintoja 35 opintopistettä. Vuonna 2018 säädetyn lain mukaan päiväkodin johtajalta vaaditaan vuodesta 2030 alkaen kasvatustieteen maisterin tutkinto (Helsingin Sanomat). Uusi laki tulisi voimaan 1.1.2030. Siirtymäsäännöksen mukaan ne, jotka ovat toimineet päiväkodin johtajana aikavälillä 2.9.2018–31.12.2029 ja täyttävät lain 74 §:n toisen momentin kelpoisuuden, säilyttäisivät kelpoisuutensa.

Ministeriön mukaan tavoitteena on joustavoittaa kelpoisuuden saavuttamista. Opetusministerin mukaan esitys käytännössä tunnustaa nykytilanteen, jossa osa päiväkodin johtajista on sosionomitaustaisia, pääkaupunkiseudulla kolmasosa (Helsingin Sanomat). Noin 300 nykyistä johtajaa menettäisi hänen mukaansa kelpoisuutensa vuonna 2030, jos maisterivaatimus tulisi voimaan. Sosionomin ammattikorkeakoulututkinto ja ylempi ammattikorkeakoulututkinto ovat yhteensä tyypillisesti 300 opintopisteen laajuiset, joten lisäopintojen kanssa polku vastaisi ministerin mukaan opintopisteiltään lääketieteen lisensiaatin opintoja. Hän myöntää, että pedagogiikkaa olisi vähemmän kuin maisteriopinnoissa, mutta pitää päiväkotien johtajia kauttaaltaan pätevinä. Muutosta ministeri perustelee myös pitkän aikavälin työvoiman saatavuudella: vuoden 2018 vaatimukset ovat osoittautuneet hankalasti saavutettaviksi, alalta lähdetään herkästi muualle ja olennaista on, voiko työssä realistisesti edetä. Lisäopintojen laajuus oli hänen mukaansa kompromissi äärimmäisen erimielisessä työryhmässä, jossa OAJ olisi halunnut enemmän opintoja ja muut toimijat vähemmän.

Esityksen oma vaikutusarvio on Helsingin Sanomien mukaan poikkeuksellisen suorasanainen. Siinä nimetään riskiksi, että varhaiskasvatuksen pedagogiikan johtamisen laatu heikkenee, koska johtajalla ei ole vahvaa kasvatustieteellistä ja varhaiskasvatuksen teoreettista pohjaa. Esityksen mukaan laadun heikkeneminen vaikuttaa suoraan lapsen saamaan opetukseen sekä oppimisen ja

kehityksen tukeen. Esityksessä viitataan myös opetus- ja kulttuuriministeriön selvitykseen, jonka mukaan päiväkodin johtajista ei ole merkittävää pulaa vuoteen 2030 mennessä. Selkeää arviota pulasta sen jälkeenkään ei ole.

OAJ on vastustanut muutosta koko hallituskauden. Sen puheenjohtajan mukaan hallitus hylkäsi tutkitun tiedon ja lasten edun (OAJ). OAJ:n mukaan asiaa selvittänyt työryhmä ei löytänyt muutokselle perusteita, pulaa ei ole eikä muutos paranna valtion tai kuntien taloutta. Lausuntokierroksella esitystä kannatti järjestön mukaan vain noin 10 prosenttia lausunnonantajista. Vastustajiin kuuluivat muun muassa Suomen Vanhempainliitto, Opetushallitus, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, tutkijat, yliopistot ja osa kunnista. OAJ vaatii perustuslakivaliokuntaa arvioimaan, rikkooko esitys varhaiskasvatuslain vaatimusta lapsen edun ensisijaisuudesta, YK:n lapsen oikeuksien sopimusta tai lasten sivistyksellisiä perusoikeuksia. Järjestö korostaa, ettei kyse ole yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen vastakkainasettelusta vaan tutkintojen sisällöstä, sillä yliopistotutkinnoissa on pedagogisia opintoja huomattavasti enemmän kuin sosiaalialan ylemmissä ammattikorkeakoulututkinnoissa ja esityksen lisäopinnoissa. Opetusministeri puolestaan sanoo ymmärtävänsä, että OAJ ajaa asiassa jäsentensä etua (Helsingin Sanomat).

Perjantaina eduskuntatalolla luovutettiin sivistysvaliokunnan jäsenille lähes 8 000 kasvatus- ja opetusalan ammattilaisen adressi (OAJ). Samalla luovutettiin OAJ:n, Vanhempainliiton, Varhaiskasvatuksen opettajien liitto VOL:n, tutkijoiden, Opetusalan johdon neuvottelukunnan, Suomen Rehtorien ja Suomen opettajiksi opiskelevien liitto SOOLin yhteinen kannanotto, jossa vaaditaan esityksen hylkäämistä. VOL:n puheenjohtajan mukaan on vaikea välttyä vaikutelmalta, että naisvaltaisella alalla koulutuksen ja osaamisen merkityksestä ollaan valmiita tinkimään.

Päätöksen tekee eduskunta ja esityksen lähtökohta on hallitusohjelman kirjaus. Muutos avaisi selkeän opintopolun niille sosionomitaustaisille johtajille, joita ministeri kuvaa päteviksi. Esityksen oma vaikutusarvio taas sijoittaa riskin lapsen saamaan opetukseen. Eduskunnan punnittavaksi jää, miten mahdollista laadun heikkenemistä seurataan, jos laki hyväksytään.

Avoin kysymys on myös se, mitä muutos merkitsee niille työnantajille, jotka OAJ:n mukaan luottivat vuoden 2018 lakiin ja kouluttivat johtajansa maistereiksi.

Tutkinnon voisi suorittaa maksullisena avoimessa korkeakoulussa

Hallitus esittää, että korkeakoulututkinnon voisi 1.8.2028 alkaen suorittaa myös maksullisena avoimena korkeakouluopetuksena (opetus- ja kulttuuriministeriö). Ministeriön mukaan tavoitteena on lisätä työelämässä jo olevien mahdollisuuksia täydentää osaamistaan. Uudistus avaisi tutkintomahdollisuuden myös niille, jotka ovat jo opiskelleet avoimessa korkeakoulussa mutta eivät ole saaneet tutkinto-opiskelijan paikkaa. Tutkintovaatimukset ja opintoihin vaadittava kelpoisuus olisivat samat kuin muussakin tutkintokoulutuksessa, mutta opiskelijat voitaisiin ottaa opiskelemaan ilman opiskelijavalintaa esimerkiksi ilmoittautumalla. Lisäksi edellytettäisiin riittävää opetuskielen taitoa. Opiskelija maksaisi vähintään koulutuksen järjestämisen kustannukset kattavan maksun, johon myös työnantaja voisi osallistua. Aiemmat opinnot voitaisiin hyväksilukea, jolloin maksu voisi perustua jäljellä olevien opintojen kustannuksiin. Hinta vaihtelisi koulutusaloittain. Opintotukeen tai korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoon YTHS:ssä tällainen opiskelu ei oikeuttaisi.

Laki ei velvoittaisi korkeakouluja järjestämään avointa tutkintokoulutusta. Korkeakoulut päättäisivät itse aloista, opiskelijamääristä ja maksuista. Avoin tutkintokoulutus ei saisi heikentää korkeakoulujen muuta tutkintokoulutusta määrällisesti eikä laadullisesti. Tiede- ja kulttuuriministerin mukaan maksuton tutkintokoulutus säilyy ensisijaisena ja nuorten mahdollisuudet korkeakoulutukseen turvataan. Esitys liittyy hallitusohjelman tavoitteisiin nostaa korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuus lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä, lisätä jatkuvan oppimisen tarjonnan markkinalähtöisyyttä ja poistaa esteitä yksityisen rahoituksen kasvattamiselta.

OAJ:n mukaan valmistelua vastustettiin jo ohjausryhmässä. Lakiluonnoksesta annetut 95 lausuntoa olivat järjestön mukaan pääosin erittäin kriittisiä (OAJ). Sen mielestä rinnalle syntyisi väylä suorittaa tutkinto maksukyvyn perusteella opiskelijavalinnan ohi. Väylä olisi auki myös

ensimmäistä opiskelupaikkaansa hakeville nuorille, mikä asettaisi hakijat eriarvoiseen asemaan varallisuuden perusteella. OAJ varoittaa myös, että opiskelijamaksujen muuttuminen osaksi korkeakoulujen rahoitusta voi lisätä painetta maksujen korottamiseen ja julkisen rahoituksen vähentämiseen. Uusi väylä kuormittaisi järjestön mukaan opetushenkilöstöä, jonka voimavarat ovat jo tiukalla. Aikuisten osaamista se vahvistaisi mieluummin tutkintoa pienemmillä koulutuskokonaisuuksilla ja opintoseteleillä.

Ministeriö ja OAJ katsovat samaa nuorta eri suunnista. Avoimessa korkeakoulussa opiskellut mutta tutkinto-opiskelijaksi pääsemätön saa ministeriön mukaan uuden mahdollisuuden, OAJ:n mukaan taas maksullisen väylän, jota kaikilla ei ole varaa käyttää. Hinnoista päättävät korkeakoulut. Lakiesityksen käsittelyssä jää kysyttäväksi, miten käytännössä varmistetaan, ettei avoin tutkintokoulutus heikennä muuta tutkintokoulutusta, kuten esitys edellyttää.

04 Maailmalta

Ranskan lukiolaiset saartavat koulujaan

Ranskassa lukiolaiset ovat syyskuusta asti saartaneet koulujaan vaatien lisää sijaisopettajia ja rapistuneiden rakennusten korjaamista (The Guardian). Liikkeestä on kasvanut yksi presidentin kauden suurimmista protesteista. Kahden viikon loman jälkeen maanantaina kymmeniä lukioita suljettiin jälleen roska-astioista kootuin barrikadein muun muassa Pariisissa, Lillessä, Toulousessa ja Marseillessa. Opetusministeriön mukaan saarrettuna oli 41 lukiota eli noin 1 % kaikista, opiskelijajärjestöjen mukaan 150. Lukiolaisjärjestön edustajan mielestä hallituksen edellisellä viikolla tarjoamat toimet, joilla rajattaisiin joidenkin luokkien kokoa ja tarkasteltaisiin yliopistohaun järjestelmää, eivät riitä. Hänen mukaansa on demokratian kannalta skandaalimaista, että nuorten on mentävä näin pitkälle tullakseen kuulluiksi, mutta muuta keinoa heillä ei hänen mielestään ole.

Opetusministerin mukaan lukuvuoden lopussa lukion päättökokeen eli baccalauréat'n suorittavista satojatuhansia on ollut lomineen ilman opetusta neljä tai viisi viikkoa, minkä vuoksi heidän lukuvuotensa on nyt vaarassa. Hän pitää saartoja laittomina. Rehtorien järjestö SNPDEN-UNSA ymmärtää lukiolaisten kokemuksen siitä, ettei hallitus ole tarjonnut tarpeeksi koulujen ongelmien korjaamiseen, mutta haluaa opetuksen jatkuvan ja toivoo hallituksen ja oppilaiden välille enemmän vuoropuhelua. Montpellierissä koulun 53-vuotias terveydenhoitaja painettiin saarron lähellä maahan ja vietiin käsiraudoissa poliisin säilöön. Alueen prefektin mukaan hän oli loukannut poliiseja ja vastustanut näitä.

Torstaina opettajat, sairaalahenkilöstö ja rautatieläiset liittyivät yleislakossa lukiolaisten ja yliopisto-opiskelijoiden mielenosoituksiin, joissa vastustettiin myös elinkustannusten nousua ja julkisten palveluiden leikkauksia (The Guardian). Hallituksen mukaan osallistujia oli vähintään 600 000, CGT-ammattiliiton mukaan lähes 1,6 miljoonaa. Saartoja oli hallituksen mukaan 81 lukiossa, opiskelijajärjestöjen mukaan 1 000. Taustalla on hallituksen vaikeus saada säästöbudjettinsa läpi jakautuneessa parlamentissa julkisen velan lähestyessä 120 prosenttia bruttokansantuotteesta. Ihmisoikeusjärjestö Ligue des droits de l'Homme arvosteli poliisin kovia otteita ja mielenosoitusoikeuden rajoittamista. AFP:n mukaan torstain lakot sulkivat tuhansia lukioita ja opetusministeriö arvioi noin kuudenneksen opettajista olleen lakossa (Yle). Opettajat vaativat lisää rahaa, pienempiä luokkakokoja ja koulurakennusten korjauksia. Lauantaina opettajien ja opiskelijoiden järjestöt ilmoittivat uusista lakoista tiistaiksi.

Ranskalaisnuorten vaatimukset ovat suomalaiselle lukijalle tuttuja. Sivistysvaliokunnan puheenjohtaja nimesi tällä viikolla ryhmäkokojen pienentämisen keinoksi parantaa oppimistuloksia (Helsingin Sanomat). Padasjoella sisäilmasta kärsivän koulun korvaaminen viivästyy, koska rakentaminen kallistui (Yle). Ranskan tilanteesta voi kysyä, millaiset kanavat suomalaisilla oppilailla on saada huolensa opetuksen riittävyydestä ja koulujen kunnosta päättäjien pöydälle ennen kuin turhautuminen kasvaa. Menetetty opetus jää Ranskassa päättövuoden lukiolaisten kannettavaksi, minkä sekä opetusministeri että rehtorien järjestö ovat nostaneet esiin.

Google kytkee hakukoneen tekoälyyn Yhdysvaltain kouluissa

The New York Timesin mukaan Google on linjannut, että sen yhdysvaltalaiskouluille tarjoamien ohjelmistojen tekoälyominaisuudet ovat ensi vuodesta lähtien oletuksena pois päältä, kunnes koulun johto ottaa ne käyttöön (Helsingin Sanomat). Elokuussa yhtiö oli kytkenyt ne oletuksena päälle lukuisissa kouluissa, mikä herätti runsaasti kritiikkiä. Uuteen linjaan sisältyy kuitenkin ehto: jos koulu kieltää tekoälyn kokonaan, oppilaat eivät voi käyttää myöskään Googlen hakukonetta. Googlen koulutusvastaavan mukaan haku ja tekoäly ovat niin tiukasti kietoutuneet toisiinsa, että kiellon jälkeen oppilaat näkevät haun sijaan koulun viestin palvelun poissaolosta. Guardianin mukaan Googlen osuus maailman hakukonemarkkinasta on kaikilla laitteilla noin 91 prosenttia (The Guardian).

Yhtiö markkinoi Gemini-keskustelubottiaan opetustyökaluna, joka voi sen mukaan auttaa oppituntien suunnittelussa ja toimia oppilaiden avustajana (Ilta-Sanomat). Geminiin on lisätty ominaisuus, jonka on tarkoitus vaikeuttaa sen käyttöä koulutehtävissä huijaamiseen. Yhdysvaltain liittovaltion kauppakomission entisen puheenjohtajan mukaan Google käyttää hakukoneensa monopoliasemaa pakottaakseen koulut ottamaan tekoälynsä käyttöön ja rankaisee niitä, jotka eivät tottele. New Yorkin pormestarin mielestä millään yrityksellä ei pitäisi olla valtaa sanella, miten lapsia opetetaan, koska julkiset koulut ovat olemassa oppilaita varten. New Yorkin osavaltio hyväksyi edellisellä viikolla keskustelubottien turvallisuuslain, joka kieltää yrityksiä tarjoamasta erilaisia tekoälyominaisuuksia alaikäisille.

Linjaus koskee Yhdysvaltain kouluja. Kauppalehden mukaan Google Classroomin, Chromebookien ja muiden Googlen sovellusten käyttö on kuitenkin yleistynyt myös suomalaisissa kouluissa (Kauppalehti). Vaasalaisen Tervajoen koulun luokanopettaja kertoi samalla viikolla, että Google-hakujen tekoälytiivistelmiltä ei voi välttyä ja Bingin tekoälytyökalu käynnistyy helposti oppilaiden tehdessä tehtäviä (Yle). Suomalaiselle kunnalle ja koululle jää pohdittavaksi, kenellä on viimeinen sana, kun opetuksen perustyökalu ja tekoäly tulevat samassa paketissa: oppilaista vastaavalla koululla vai palvelun toimittajalla.

05 Kodin ja koulun välissä

Tekoäly on jo alakoululaisen ruudulla

Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Elisan digiturvakoulu on laajentunut koskemaan myös alakoululaisia ja kolmessa vuodessa se on tavoittanut yli 250 000 koululaista (Yle). Vaasalaisen Tervajoen koulun 3.–6.-luokkalaisten digioppitunnilla puhe kääntyi ensin ruutuaikaan. Kolmasluokkalainen kertoi tekevänsä koulun jälkeen ensin läksyt ja vasta sitten aloittavansa ruutuajan, jota sovellusten aikarajoitukset vahtivat, minkä jälkeen hän menee yleensä pihalle leikkimään. Neljäsluokkalaisella rajoituksia ei ole. Sotahistoriasta kiinnostuneena hän törmää usein tekoälyllä tehtyihin sotavideoihin, mikä ärsyttää häntä.

Koulun 53 oppilasta käyttävät tietokoneita ja tabletteja tunneilla keskimäärin tunnin päivässä. Luokanopettajan mukaan tekoäly näkyy arjessa päivittäin ja mediakasvatusta ja tekoälyn opettamista pitäisi lisätä. Esteenä on hänen mukaansa osaamisen puute, sillä harvalla opettajalla on syvällistä ymmärrystä generatiivisesta eli sisältöä tuottavasta tekoälystä. Opettajat kaipaisivat selkeää suomenkielistä mallia, jollaista kukaan ei hänen mielestään ole vielä onnistunut tekemään. Opettaja oikaisee myös käsityksen, että nykylapset olisivat automaattisesti taitavia laitteiden käyttäjiä. Toimisto-ohjelmia ja tietokoneen perustaitoja ei hänen mukaansa ole juuri kellään valmiiksi, joten ne on opetettava koulussa. Kotien välillä on suuria eroja: osassa perheistä on kannettava tietokone, osassa vain puhelin, mikä näkyy suoraan oppilaiden taidoissa.

Tekoäly näkyy myös kiusaamisessa. MLL:n Nuoret ja nettikiusaaminen 2025 -kyselyssä 13 prosenttia 13–18-vuotiaista kertoi kohdanneensa tekoälyllä tuotettua kiusaamissisältöä, kuten tekaistuja alastonkuvia, pilakuvia, deepfake-videoita eli tekoälyllä väärennettyjä videoita sekä rasistista ja vihamielistä sisältöä. Peräti 28 prosenttia ei osannut sanoa, onko nähnyt tekoälyllä tuotettua sisältöä, mikä kertoo Ylen mukaan, kuinka vaikeaa sen tunnistaminen voi nuorille olla. MLL:n Pohjanmaan piirin nuorisotyön koordinaattorin mukaan nettikiusaaminen on arkipäiväistä eikä rajoitu

kouluaikaan, vaan pahimmillaan se jatkuu ympäri vuorokauden. Lasten ja nuorten puhelimeen ja nettiin tulee hänen mukaansa valtavasti yhteydenottoja lapsilta, jotka ovat nähneet verkossa pelottavaa tai epäsopivaa sisältöä. Esimerkiksi niin sanottu Cat in a hat -ilmiö levisi lokakuun lopulla muutamassa päivässä koko Suomeen ja aiheutti lapsissa hämmennystä ja pelkoa.

Tärkein lapselle opetettava asia on koordinaattorin mukaan se, että verkossa pätevät samat säännöt kuin kasvokkain: jos jotain ei voisi sanoa kaverille päin naamaa, sitä ei pidä kirjoittaakaan. Elisan Pohjois-Suomen aluejohtajan mukaan suunta on oikea, sillä ekaluokkalaisille hankitaan entistä harvemmin älypuhelimia ja useammin kellopuhelimia tai ensipuhelimia ilman koukuttavia sovelluksia. Lapselle tekoäly on jo osa videovirtaa ja hakutuloksia. Opettajalle se on osa jokaista tuntia ilman valmista opetusmallia. Vanhemmalle se on kysymys siitä, tietääkö lapsi, kenelle kertoa, kun ruudulla näkyy jotain pelottavaa.

Aamu, jona lapsi ei lähde kouluun

Kello on soinut jo aikaa sitten, mutta lapsi makaa yhä sängyssä, vatsaan sattuu ja itkettää. Pahimmillaan ahdistus voi kasvaa niin suureksi, ettei lapsi suostu poistumaan kotoaan. Ilta-Sanomien haastatteleman lastenpsykiatrin mukaan vanhempi voi auttamisyrityksellään tietämättään pahentaa tilannetta ja ylläpitää lapsen ahdistusta. Hän kertoo, miten vakava kierre syntyy ja miten sen voi katkaista (Ilta-Sanomat).

06 Luku taustaksi

27 prosenttia

Lukuvuonna 2025–2026 lukioista ulkomaanjaksolle lähteneiden osuus samana vuonna opintonsa aloittaneista nousi 27 prosenttiin (Opetushallitus). Osuus oli ollut laskusuunnassa useiden lukuvuosien ajan. Opetushallituksen mukaan se on nyt lähes koronapandemiaa edeltävällä tasolla, joka on kolmasosa opintonsa aloittaneista. Kaikkiaan kyselyyn vastanneista peruskouluista ja lukioista lähti ulkomaanjaksolle 8 891 oppilasta ja opiskelijaa, peruskouluista 2 158 ja lukioista 6 733. Lähtijöiden määrä kasvoi edellisestä lukuvuodesta peruskouluissa 33 prosenttia ja lukioissa 44 prosenttia. Luvut koskevat vain kyselyyn vastanneita 1 244 organisaatiota, sillä vastausprosentti oli peruskouluissa 49 ja lukioissa 65.

Raha tulee pitkälti Euroopasta. Erasmus+ -ohjelma rahoittaa 57 prosenttia niistä oppilaiden ja opiskelijoiden jaksoista, joihin käytetään muuta kuin koulun omaa rahoitusta. Ohjelman seuraavaa kautta vuosille 2028–2034 valmistellaan parhaillaan ja Opetushallituksen mukaan ohjelmaa ja sen rahoitusta pitäisi vahvistaa. Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradian kehittämisasiantuntijan mukaan ulkomaanjakso on monelle opiskelijalle ensimmäinen kokemus ulkomaille matkustamisesta. Gradiassa kansainvälisyyden katsotaan kuuluvan kaikille, joten toimintaan rekrytoidaan aktiivisesti opiskelijoita erilaisista taustoista ja tarjolla on sekä ryhmä- että yksilöjaksoja.

OSA 2 · LÄHITARKASTELUSSA

Lähitarkastelussa

TÄSSÄ OSASSA

07 Kiirehtimättä kohti ymmärrystä
08 Tutkimus
09 Hankkeet ja rahoitus
10 Seurattavaa

07 Kiirehtimättä kohti ymmärrystä

Yhdeksänvuotias istuu pöydän ääressä tilassa, jossa kolme ryhmää työskentelee yhtä aikaa. Lasiseinän takana luetaan ääneen, oven suussa siirrellään tuoleja ja opettaja neuvoo toista ryhmää. Tehtävä on selitetty kerran, mutta ohjeen alku on ehtinyt kadota ennen kuin loppu kuului. Lapsi nousee hakemaan kynää, jää katsomaan ikkunasta ja saa muistutuksen palata paikalleen. Illalla kotona luetaan koulun viestiä, jossa kysytään, olisiko lapsen keskittymistä syytä selvittää tarkemmin.

HUSin Aivokeskuksen neuropsykologi ja kliininen mielenterveyspsykologi kysyi tällä viikolla Helsingin Sanomien mielipidesivulla, onko koulusta tehty liian vaikea tavalliselle lapselle. Kirjoittajan lähtökohta on lapsen kehitys: hyvä oppiminen edellyttää toimivaa työmuistia, riittäviä perustietoja ja mahdollisuutta keskittyä. Lapsen työmuisti ja itsesäätely ovat kuitenkin vasta kehittymässä. Koulua on hänen mukaansa viime vuosikymmeninä rakennettu yhä avoimemmaksi ja jatkuvasti muuttuvaksi toimintaympäristöksi. Sellainen ympäristö voi olla hälyinen, rakenteeltaan epäselvä ja kuormittava juuri niille lapsille, jotka tarvitsisivat eniten selkeyttä ja ennakoitavuutta. Siksi hän ehdottaa, että koulu suunniteltaisiin tavallisen lapsen biologisten rajojen puitteissa, sillä harvalla lapsella on poikkeuksellisen hyvä kuormituksen sietokyky.

Kirjoitus on osa keskustelua, joka on viime viikkoina kiertynyt peruskouluihin ehdotettujen kansallisten kokeiden ympärille. Joukko tutkijoita on arvostellut kokeita jyrkästi vääränä keinona nostaa oppimistuloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön entinen kansliapäällikkö puolestaan kirjoitti, että oppimistuloksia voidaan parantaa tietoa lisäämällä. Hän nosti esiin eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnön, jonka mukaan oppimistulokset ovat laskeneet pitkään ja mahdollisuuksien tasa-arvo on heikentynyt. Neuropsykologi lähtee samasta huolesta ja viittaa siihen, että myös Suomessa sosiaaliseen taustaan liittyvät erot ovat kasvaneet. Hänen katseensa siirtyy kuitenkin mittaamisesta siihen, millaisessa ympäristössä lapsen ylipäätään odotetaan oppivan.

Kirjoituksen terävin kohta koskee sitä, miten lapsen vaikeuksiin vastataan. Ympäristön ongelmia ja taustasta johtuvia tasoeroja ratkaistaan hänen mukaansa yhä useammin medikalisaatiolla eli tekemällä niistä lääketieteen kysymyksiä, joihin vastataan yksilön diagnostiikalla ja lääkehoidolla. Viesti näyttäisi hänestä olevan, että lasten on muututtava paremmiksi, jotta he sopisivat koulun rakenteisiin. Kirjoittajan vastaus on lyhyt: lapsia ei voi lääkitä paremmiksi. Hyvinvointia ja oppimista ei hänen mukaansa paranneta diagnosoimalla ja lääkitsemällä tavallista kehityksellistä vaihtelua. Yleistymisestä kirjoitus ei esitä lukuja. Se ei myöskään väitä jokaista diagnoosia turhaksi, vaan sen kärki osuu siihen, että tavallista vaihtelua aletaan hoitaa sairautena.

Avauskohtauksen lapsi voisi olla kumpi tahansa. Hän voi olla lapsi, jonka keskittymisen pulma tarvitsee tutkimista ja tukea, tai yhdeksänvuotias, jonka työmuisti on yhdeksänvuotiaan työmuisti ja jonka ympäristö vaatii enemmän kuin hän vielä pystyy antamaan. Lapsen kannalta ero ei ole tekninen, sillä hän kuulee aikuisten puheesta joka tapauksessa jotakin itsestään: joko sen, että hänen ympäristöään voidaan muuttaa, tai sen, että hänessä itsessään on korjattavaa. Illalla koulun viestiä lukeva vanhempi punnitsee kahta huolta. Toinen on se, että todellinen pulma jää huomaamatta ja tuki tulee liian myöhään. Toinen on se, että tavallinen lapsi saa itsestään kuvan, jota hän kantaa pitkään.

Opettaja on samassa tilassa itsekin kuormituksen keskellä: hän neuvoo yhtä ryhmää, kun toinen tarvitsisi häntä ja kolmas odottaa vuoroaan. Samalla viikolla Helsingin Sanomat kertoi Aalto-yliopiston väitöskirjatutkijan tutkimuksesta, jossa Icehearts-yhdistyksen kasvattajat kulkivat riskissä olevien lasten rinnalla vuosia ja istuivat tarvittaessa oppitunnilla lapsen vieressä. Isoimman hyödyn saivat tutkimuksen mukaan lapset, jotka eivät itse olleet toiminnassa mukana, etenkin luokan tytöt. Tutkijan mahdollinen selitys on, että opettajalle jää enemmän aikaa myös hyvin pärjääville tytöille, kun poikien rauhoitteluun kuluu vähemmän. Tuki ei tullut lääkkeenä eikä diagnoosina vaan aikuisena, joka pysyi lapsen rinnalla 12 vuotta.

Koulua on kirjoittajan sanoin rakennettu yhä avoimemmaksi ja jatkuvasti muuttuvaksi. Siksi kysymys

siitä, onko kyse kehityksestä vai eksymisestä, on sekä vaikea että tarpeellinen. Kirjoitus ei erittele, mitä avoimuudella on tavoiteltu tai keille lapsille se on sopinut. Niiden vastausten varassa ratkeaa, onko suunta ollut väärä vai onko hyvä ajatus toteutettu niin, että hinnan maksavat ensimmäisinä ne lapset, joiden kuormituksen raja tulee vastaan aikaisimmin.

Kirjoittajan omat ratkaisut ovat arkisempia kuin diagnoosi ja lääke. Hän kaipaa enemmän kasvatusta ja yhteistyötä kodin, koulun ja sosiaali- ja terveyspalveluiden välillä. Hyvinvoinnin perustekijöiksi hän nimeää riittävän unen, liikunnan ja lapsen kehitystasolle sopivat vaatimukset. Konkreettisin ehdotus koskee tasoryhmiä lukemisessa ja matematiikassa. Perusteluksi hän esittää, että kun lapsi saavuttaa hyvän lukutaidon, taustaan liittyvät oppimiserot tasoittuvat ajan myötä. Lukutaidon painoarvon nosti samalla viikolla esiin myös opetusministeri, jonka mukaan heikon osaamisen tasolla olevista oppilaista valtaosa on poikia ja ilmiö korostuu erityisesti lukutaidossa, joka on pohja kaikelle oppimiselle. Tasoryhmien kohdalla kirjoitus jättää auki kysymyksen, joka on lapselle ratkaiseva: miltä tuntuu kuulua hitaimpaan ryhmään ja pääseekö sieltä eteenpäin. Opettajalle ja vanhemmalle sama kysymys kuuluu toisin: kuka päättää ryhmästä ja kuinka usein päätös katsotaan uudelleen.

Ympäristöstä, ryhmistä ja vaatimuksista päättävät aikuiset, mutta kirjoituksen kuvaamassa asetelmassa muutosta odotetaan ensimmäisenä lapselta, jolla ei ole niihin sanaa. Yhdeksänvuotiaalle ero on yksinkertainen ja suuri: kuuleeko hän olevansa liian levoton kouluun vai näkeekö hän aikuisten muuttavan koulua niin, että hän mahtuu siihen.

---

08 Tutkimus

Aikuinen lapsen rinnalla 12 vuotta: vaikutus näkyi myös alueen muissa lapsissa

Helsingin Sanomien jutun lähtökohta on tuttu ja kipeä: vaikeista oloista tulevat lapset käyttäytyvät koulussa usein huonosti, mikä vaikuttaa myös kavereiden käytökseen ja oppimistuloksiin. Perheissä, joissa on lisäksi rikollisuutta ja väkivaltaa, myös lapset tekevät keskimääräistä enemmän rikoksia. Aalto-yliopiston väitöskirjatutkija kysyi, mitä tapahtuu, kun näille lapsille järjestetään pitkäaikaista tukea.

Tutkimuksen kohteena oli Icehearts, suomalainen yhdistys, joka tekee lastensuojelutyötä joukkueurheilun ja yhdessä tekemisen avulla. Syrjäytymisvaarassa olevista lapsista muodostetaan urheilujoukkueita jo esikouluiässä esimerkiksi jääkiekon, jalkapallon tai salibandyn pariin. Lapsi on toiminnassa mukana 12 vuotta, joiden ajan yhdistyksen palkkaama kasvattaja kulkee hänen rinnallaan harrastuksissa, koulussa ja viranomaistapaamisissa ja tukee myös perhettä. Tarvittaessa kasvattaja istuu oppitunnilla lapsen vieressä. Toiminnassa on mukana yli 1 000 lasta eri puolilla Suomea.

Tutkimus perustui rekisteriaineistoihin, joissa oli mukana yli 220 000 vuosina 1992–2008 syntynyttä lasta ja nuorta. Tutkija tarkasteli toiminnan vaikutuksia lasten asuinalueilla 16 vuoden ikään asti ja vertasi alueita, joilla Icehearts toimi, alueisiin, joilla toimintaa ei ollut. Tutkimuskohteeksi valikoituivat pojat, koska Iceheartsin tyttötoiminta on alkanut vasta myöhemmin.

Toiminta-alueilla kaikista alle 16-vuotiaista 18 prosenttia oli päätynyt poliisin rekistereihin, mikä on 2 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vertailualueilla. Poliisin rekisteri ei ole rikosrekisteri: siihen merkitään kaikki poliisin tietoon tulleet rikokset tai rikosepäilyt, kuten näpistykset ja ilkivalta. Tutkijan mukaan aikuisväestöstä reippaasti yli puolet löytyy rekisteristä, sillä sinne joutuu esimerkiksi ylinopeussakosta. Toiminta-alueilla myös ilmoitettujen rikosten määrä ja rikoksesta tuomittujen nuorten osuus vähenivät. Samoin väheni ennustettu riski joutua vankilaan tai saada tuomio ennen 29 vuoden ikää.

Vaikutus näkyi tutkijan mukaan merkittävästi myös alueen muissa lapsissa. Jutun mukaan suurin syy lienee se, että ilman kasvattajien tukea riskialttiissa asemassa olevat lapset saattaisivat innostaa kavereitaankin rötöstelemään. Icehearts-lapsista 40 prosenttia löytyi poliisin rekistereistä. Tutkijan mukaan tuloksista rohkenee kuitenkin päätellä, että osuus olisi ilman kasvattajan tukea vielä suurempi. Hän arvioi, että noin 20 lapsen joukkue voisi ehkäistä yhden tai kahden nuoren päätymisen vankilaan myöhemmin elämässä,

mutta kyse on ennusteesta eikä havaitusta tuloksesta. Tulokset mitattiin 16 vuoden iässä, vaikka tuki jatkuu 18-vuotiaaksi, joten vaikutukset voivat tutkijan mukaan vielä vahvistua.

Koulutusta koskevat tulokset ovat epätarkempia, mutta ne viittaavat arvosanojen paranemiseen. Isoimman hyödyn saivat lapset ja nuoret, jotka eivät itse olleet Iceheartsissa mukana. Etenkin luokan tytöt hyötyivät siitä, että lapset, joilla on suurempi riski häiritä muita käytöksellään, saivat koulussa tukea. Yhden lapsen 12 vuoden taival Iceheartsissa maksaa noin 33 000 euroa. Jutun mukaan hyödyt ylittävät kustannukset, kun mukaan lasketaan myös välilliset vaikutukset.

Opettajalle tulos kertoo, että asuinalueita koskevat koulutustulokset ovat epätarkempia mutta viittaavat arvosanojen paranemiseen etenkin lapsilla, jotka eivät itse olleet Iceheartsissa mukana. Vanhemmalle, jonka lapsi ei itse tarvitse tukea, se kertoo saman asian toisin päin: luokkatoverin tuki koskee myös omaa lasta. Tuettavan lapsen kannalta toiminnan keskiössä on aikuinen, joka ei vaihtunut vuosien aikana vaan kulki mukana koulussa, harrastuksissa ja viranomaisten luona.

Tutkimus ei kerro vaikutuksesta yksittäiseen lapseen, sillä päätulokset kuvaavat koko asuinalueen lapsia. Tutkitut Icehearts-lapset olivat poikia, joten tuloksia ei voi suoraan siirtää tyttöjen toimintaan. Vankilariskiä koskeva arvio on ennuste. Kavereiden yllyttämistä ja opettajan ajankäyttöä koskevat selitykset ovat jutussa mahdollisia selityksiä eivätkä mitattuja mekanismeja. Uutinen osui samalle viikolle, jolla sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö asettivat työryhmän, jonka tehtäviin kuuluu tarkastella poikiin tällä hetkellä kohdistuvien toimenpiteiden toimivuutta.

Tekoäly matematiikan harjoittelussa ja yliopistokursseilla: vastakkaiset tulokset

The Hechinger Report kertoo kahdesta lokakuussa julkaistusta tutkimuksesta, joiden tulokset osoittavat eri suuntiin. Molemmat ovat Marylandin yliopiston koulutuksen datatieteen ja innovaatioiden keskusta (Center for Educational Data Science and Innovation) johtavan Jing Liun tutkimuksia. Hän halusi julkaista ne yhdessä näyttääkseen, ettei tekoäly opetuksessa ole pelkästään hyvä eikä pelkästään huono. Jutun mukaan ala etsii vasta tapoja suunnitella työkaluja, jotka parantavat oppimista ajan mittaan. Siksi tutkittavana on tekniikan lisäksi se, miten oppijat siihen reagoivat, myös tavoilla, joita kehittäjät eivät tarkoittaneet.

Ensimmäisessä kokeessa matematiikan harjoitussivusto Goblins otettiin lukuvuonna 2025–26 käyttöön 6 000 oppilaalle Arizonan Deer Valleyn middle schooleissa. Opettajat antoivat oppilaille tehtävät, joissa tekoälytutor auttoi vaihe vaiheelta tekstikeskustelussa, virtuaalisella piirtotaululla ja jopa puhuen. Opettajia kannustettiin käyttämään sitä etenkin niiden oppilaiden kanssa, joilla oli vaikeuksia, mutta osa antoi sen koko luokalle ja osa jätti sen kokonaan käyttämättä.

Oppilaat, jotka ratkaisivat vähintään kaksi tehtävää viikossa eli yli 50 lukuvuoden aikana, saivat lukuvuoden lopun standardoidussa matematiikan kokeessa merkittävästi parempia tuloksia, mikä vastasi kolmea kuukautta lisää oppimista. Tutkimus ei kuitenkaan pysty osoittamaan, että sivusto aiheutti edistyksen. Ahkerammin harjoitelleet oppilaat saattoivat olla motivoituneempia ja menestyä kokeessa ilman sivustoakin. Accelerate-niminen taho toivoo voivansa tilata asian ratkaisemiseksi satunnaistetun kontrolloidun kokeen.

Huomionarvoista on silti, että puolet 6 000 oppilaasta ylsi tuohon kahden tehtävän viikkotahtiin. Opetusteknologiaa vaivaa nimittäin niin sanottu 5 prosentin ongelma: työkalu voi toimia hyvin niille, jotka käyttävät sitä ohjeen mukaan, mutta nyrkkisäännön mukaan vain noin 5 prosenttia käyttää. Muut 95 prosenttia eivät kirjaudu kotona tai istuvat luokan ruutuajan toimettomina, mikä on dokumentoitu hyvin esimerkiksi Khan Academya ja IXL:ää koskevissa tutkimuksissa.

Goblins näytti tavoittavan myös oppilaita, joita on usein vaikea saada mukaan, kuten englantia opettelevia ja vammaisia oppilaita. Liu arvelee syyksi sitä, että oppilaat saattoivat puhua ääneen opettajaansa esittävälle piirroshahmolle, joka myös vastasi. Tutor puhui ja ymmärsi espanjaa ja kuutta muuta kieltä. Liun mukaan se oli kuin olisi puhunut omalle opettajalleen. Myös opettajien määräysvalta saattoi auttaa, sillä opettajat päättivät, mitä tehtäviä kukin oppilas sai. He saattoivat myös ladata palveluun omia tehtäviään. Sama piirre näkyy aiemmassa opetusteknologiassa: ASSISTments-alusta tuotti vahvoja tuloksia suhteellisen pienellä määrällä opettajan antamaa harjoittelua ja välitöntä palautetta. Jutun mukaan

Goblinsin vetovoimaa ei silti pidä liioitella. Vain 6 prosenttia oppilaista käytti sitä vähintään puoli tuntia viikossa, mikä on opetusteknologiassa yleisempi suositus. Tällä mittarilla sivusto toisti tutun 5 prosentin ongelman.

Toinen koe tehtiin Marylandin yliopistossa, jonka akateeminen johtaja halusi tutkia yliopiston kehittämän tekoälyavustajan ennen kuin se otettaisiin käyttöön kaikille 40 000 opiskelijalle. Syyslukukaudella 2025 Liu arpoi 30 opettajasta 15, jotka lisäsivät avustajan kursseilleen, kun taas muut 15 opettivat samoja kursseja ilman sitä. Aineet vaihtelivat englannista ja matematiikasta biologiaan ja yhteiskuntatieteisiin. Opettajat antoivat yliopiston tekoälychatbotille kurssiohjelmat, lukemistot, tehtävät ja muun kurssimateriaalin. Opiskelijat saattoivat kysyä siltä tehtävien ohjeista ja määräajoista tai pyytää apua käsitteiden ymmärtämiseen ympäri vuorokauden yliopiston Canvas-oppimisalustalla.

Avustajakurssien 1 100 opiskelijan arvosanat jäivät keskimäärin 0,11 pistettä neljän pisteen asteikolla alemmiksi kuin vertailuryhmän 1 200 opiskelijan. Ero vastaa jutun mukaan suunnilleen eroa arvosanojen 3,0 ja 2,9 välillä. Avustajakurssien opiskelijat olivat myös vähemmän vuorovaikutuksessa kurssimateriaalien kanssa, esimerkiksi kommentoivat harvemmin kurssin verkkokeskustelussa. Lisäksi he kävivät harvemmin opettajien vastaanotolla ja tapasivat harvemmin opettajia ja muita opiskelijoita. Haitat olivat suurempia ensimmäisen polven korkeakouluopiskelijoilla eli niillä, jotka ovat perheestään ensimmäisiä korkeakoulussa. Yliopiston akateeminen johtaja sanoi yliopiston julkaisulle, että tekoälytyökalut voivat syventää oppimistulosten eriarvoisuutta, mikä huolestuttaa häntä erityisesti.

Vain 15 prosenttia avustajakurssien opiskelijoista käytti avustajaa koskaan. Käyttäjät pyysivät siltä enimmäkseen vastauksia eivätkä hyödyntäneet sen opetusominaisuuksia. Liu ja akateeminen johtaja epäilevät, että avustajan jatkuva näkyvyys kurssisivulla viesti tahattomasti, että tekoälyn käyttöön kannustetaan. Opiskelijat ovat voineet pitää sitä lupana tehdä tehtäviä ChatGPT:llä, Claudella tai Geminillä yliopiston alustan ulkopuolella. Tutkijat eivät pysty osoittamaan, tapahtuiko näin. Jutun mukaan tekoäly on saattanut jättää oppimisen vähemmälle, jos se teki työn opiskelijoiden puolesta.

Samalla viikolla Ilta-Sanomat ja Helsingin Sanomat kertoivat New York Timesin tietoihin perustuen, että Google laittoi elokuussa tekoälyominaisuutensa oletusarvoisesti päälle lukuisissa kouluissa. Helsingin Sanomien otsikon mukaan yhtiö sulkee hakukoneensa yhdysvaltalaiskouluilta, jotka kieltävät sen tekoälyn. Marylandin koe ei kerro Googlen ratkaisusta mitään. Se antaa kuitenkin aiheen kysyä, mitä oletuksena läsnä oleva tekoäly viestii oppijalle.

Opettajalle tutkimukset antavat kaksi käytännön havaintoa. Opettajan valitsema lyhyt harjoittelu tavoitti matematiikassa puolet oppilaista, mikä on alalla huomionarvoista. Pelkkä saatavuus taas ei yliopistossa tarkoittanut käyttöä, saati oppimista. Oppilaalle ja vanhemmalle kysymys on arkinen: pyytääkö oppija tekoälyltä valmiin vastauksen vai apua oman ajattelunsa tueksi.

Kumpikaan tutkimus ei kerro, auttaako vai haittaako tekoäly oppimista yleisesti. Ensimmäinen kertoo yhteydestä eikä syy-yhteydestä. Toinen on satunnaistettu koe, mutta sen selitys haitalle on tutkijoiden oma epäily, jota he eivät ole voineet todentaa. Molemmat on tehty Yhdysvalloissa, toinen yhdellä alueella ja toinen yhdessä yliopistossa.

Arvostus tai mentorointi ei yksin pidä nuorta opettajaa ammatissa (preprint)

EdArXiv-palvelussa julkaistu preprint eli vertaisarvioimaton käsikirjoitus tarkastelee Suomea ja Uutta-Seelantia, joita molempia käytetään kansainvälisessä keskustelussa esimerkkeinä opettajan ammatin vahvistamisesta. Suomi yhdistetään ammatilliseen luottamukseen, valikoivaan opettajankoulutukseen ja opettajien suhteellisen korkeaan yhteiskunnalliseen arvostukseen. Uusi-Seelanti tunnetaan aloittavien opettajien muodollisesta perehdytyksestä ja mentoroinnista. Silti kummallakin maalla on vaikeuksia pitää aloittavat opettajat ammatissa.

OECD:n vuoden 2024 TALIS-tulosten mukaan alle 30-vuotiaista yläkoulun opettajista Suomessa 23 prosenttia ja Uudessa-Seelannissa 22 prosenttia aikoi jättää opettajan työn viiden vuoden kuluessa. Molemmat luvut ovat tilastollisesti samaa tasoa kuin OECD:n keskiarvo, joka on 20 prosenttia. Suomen luku nousi 13 prosenttiyksikköä vuosien 2018 ja 2024 välillä, kun taas Uuden-Seelannin luku ei muuttunut merkitsevästi.

Luvut kuvaavat aikomusta lähteä, eivät toteutunutta lähtöä.

Artikkeli nojaa näihin indikaattoreihin, politiikka-asiakirjoihin ja vertailevaan koulutustutkimukseen. Kehyksenä on työn vaatimusten ja voimavarojen malli (Job Demands-Resources), jonka avulla se tarkastelee, miten ammatin arvostus, aloittavan opettajan tuki ja työn vaatimukset kietoutuvat toisiinsa. Artikkelin mukaan kumpaakaan, arvostusta tai muodollista mentorointia, ei pidä kohdella yksinään ratkaisuna opettajien pysyvyyteen. Kummankin käytännön arvo riippuu siitä, millaisessa työn vaatimusten, voimavarojen ja instituutioiden olojen yhdistelmässä se toimii. Siksi kansainväliset esimerkit pitäisi sen mukaan nähdä paikallisesti tutkittavina hypoteeseina eikä suoraan siirrettävinä ratkaisuina. Tilalle se ehdottaa politiikan lainaamiseen diagnostista otetta, jossa otetaan huomioon paikalliset olot, toimeenpano ja arviointi.

Suomalaiselle lukijalle kipein kohta on luku itse: maa, jota pidetään opettajan arvostuksen esimerkkinä, ei erotu nuorten opettajien lähtöaikeissa OECD:n keskiarvosta. Samalla viikolla OAJ kertoi kyselystä, jonka mukaan opettajat haluavat oppia, mutta koulutukseen ei pääse ja kolmasosa sai vuodessa alle päivän täydennyskoulutusta. Kyselyyn, joka oli avoinna 28.4.–1.6.2026, vastasi 48 prosenttia OAJ:n 1 549 hengen vastaajapaneelista. Paneelissa ovat edustettuina kaikki järjestön jäsenryhmät varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. Preprintin ehdottama diagnostinen ote ohjaa kysymään, mitkä työn vaatimukset ja voimavarat ovat Suomessa muuttuneet vuosien 2018 ja 2024 välillä. Oppilaalle ja vanhemmalle vastaus näkyy siinä, kuka luokan edessä seisoo seuraavana syksynä.

Preprintiä ei ole vertaisarvioitu. Se on politiikka-analyysi, joka nojaa olemassa oleviin indikaattoreihin ja asiakirjoihin, joten sen johtopäätökset ovat perusteltuja ehdotuksia eivätkä mitattuja syy-yhteyksiä.

09 Hankkeet ja rahoitus

Työryhmä oppimisen ja tuen vahvistamiseksi varhaiskasvatuksessa

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama työryhmä (OKM027:00/2026) tekee ehdotuksia siitä, miten lapsen oppimista ja tukea vahvistetaan varhaiskasvatuksessa niin, että tuki jatkuu yhtenäisenä esi- ja perusopetukseen. Työryhmä asetettiin 24.8.2026 ja sen toimikausi päättyy 30.9.2027. Hankeikkunassa hanke on merkitty käynnissä olevaksi ja asettamispäätöksestä on julkaistu korjattu versio 28.8.2026.

Työssä on kaksi osakokonaisuutta. Ensimmäinen koskee tuen uudistamista: työryhmän on ehdotettava, miten varhaiskasvatuslakia (540/2018) ja Opetushallituksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteita vuodelta 2022 pitäisi uudistaa, jotta tuki muodostaisi lainsäädännöllisen, käsitteellisen ja toiminnallisen jatkumon perusopetuslain mukaiseen tukeen. Ehdotuksissa on otettava huomioon viime vuosien tutkimukset ja selvitykset tuen uudistuksen toimeenpanosta kunnissa. Toinen osakokonaisuus koskee lapsen oppimisen polkua. Työryhmän on ehdotettava, miten perustaidot ja niiden opettaminen määritellään varhaiskasvatuksessa pienelle lapselle ominainen tapa oppia huomioiden ja miten perusteet ohjaavat niiden edistämistä nykyistä selkeämmin. Lisäksi sen on tehtävä ehdotuksia suomen tai ruotsin kielen oppimisen ja opettamisen vahvistamisesta vieraana kielenä, selvitettävä opetuskielen ja henkilöstön kielitaitovaatimusten sääntelyä ja selvitettävä, miten valtioneuvoston asetuksessa säädetyn henkilöstömitoituksen toteutumista voidaan vahvistaa.

Taustalla on esi- ja perusopetuksen tuen uudistus, jonka jälkeen perusopetuslaki säätää ryhmäkohtaisista tukimuodoista ja oppilaskohtaisista tukitoimista hallinnollisten tasojen sijaan. Varhaiskasvatuksen tukea uudistettiin viimeksi vuonna 2022, jolloin varhaiskasvatuksessa otettiin käyttöön silloiset esi- ja perusopetuksen tuen tasot. Eduskunta edellytti tuen uudistuksen yhteydessä (EV 167/2024 vp), että hallitus selvittää tuen toimivuuden ja jatkumon koulutusasteelta toiselle siirryttäessä sekä tilanteissa, joissa oppilas on kahden eri lainsäädännön tuen piirissä. Hankkeen kuvauksessa muistutetaan myös, että perusopetuksen oppimistulosten lasku on jatkunut pitkään. Tilanteen korjaamiseksi hallitus on lisännyt äidinkieleen ja kirjallisuuteen kaksi vuosiviikkotuntia ja matematiikkaan yhden 1.8.2025 alkaen.

Työryhmässä on jäseniä ja asiantuntijoita muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Opetushallituksesta, Itä-Suomen yliopistosta, Porvoon ja Vantaan kaupungeista, Oppimisen tuen keskus Valterista, OAJ:sta, Suomen varhaiskasvatuksen erityisopettajat SVEOT ry:stä ja Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto VOL:sta.

Lapselle ja perheelle jatkumo voi tarkoittaa sitä, ettei tuki ala alusta eikä sen kieli vaihdu, kun lapsi siirtyy päiväkodista esiopetukseen ja kouluun. Avoimeksi jää, miten perustaitojen nykyistä selkeämpi opettaminen sovitetaan yhteen sen pienen lapsen oppimistavan kanssa, jonka tehtävänanto itse nostaa esiin. Työryhmän asettaa ministeriö, mutta ehdotusten toimeenpano osuu kuntiin ja päiväkoteihin, joissa edellinen tuen malli otettiin käyttöön vuonna 2022.

Työryhmä poikien syrjäytymisen ehkäisemiseksi

Sosiaali- ja terveysministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö asettivat 6.11.2026 työryhmän, joka laatii suunnitelman poikien syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä hyvinvoinnin ja osaamisen edistämiseksi. Toimikausi päättyy 28.2.2027 ja puheenjohtajana ja varapuheenjohtajana toimivat valtiosihteerit. Työ perustuu hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan erityisesti nuorten miesten syrjäytymistä on ehkäistävä. Se nivoutuu myös Harry Lunabban selvityksen Pojat ja nuoret miehet vakavasti ottaen toimenpide-ehdotuksiin.

Tiedotteen mukaan syrjäytyminen on sukupuolittunut ilmiö, joka koskettaa varsinkin poikia ja miehiä. Yhdeksi suurimmista poikien hyvinvointia uhkaavista tekijöistä se nimeää heikentyneen osaamisen koulussa ja jatkokoulutukseen pääsyn. Opetusministerin mukaan puutteet perustaitojen hallinnassa aiheuttavat merkittäviä haasteita siirtymisessä jatko-opintoihin ja työelämään. Sosiaaliturvaministeri puolestaan korostaa, että jokaisen pojan pitäisi voida löytää omat vahvuutensa.

Työryhmän on muun muassa ehdotettava tärkeimmät toimenpidekokonaisuudet, joita toteuttavat poikien kanssa suoraan tekemisissä olevat, päättäjät ja eri ministeriöt. Sen on myös tunnistettava sosiaali- ja terveyspalveluiden ja koulutusjärjestelmän puutteita siinä, miten poikien haasteet ja tarpeet havaitaan, tarkasteltava nykyisten toimenpiteiden toimivuutta ja koottava yhteen poikien hyvinvointia kuvaavia mittareita.

Hyvää tehtävänannossa on se, että se alkaa havaitsemisesta eli siitä, miten pojan tarve nähdään ajoissa. Viikon Icehearts-tutkimus viittaa lisäksi siihen, että poikiin kohdistettu tuki voi hyödyttää myös luokan tyttöjä. Kysymyksiä herättää ensinnäkin aikataulu, sillä työ alkoi 6.11.2026 ja toimikausi päättyy 28.2.2027. Toinen kysymys on, miten suunnitelma kohtaa pojat yksilöinä, joilla on vahvuuksia, eikä ongelmaryhmänä. Kolmas koskee poikien omaa ääntä: millä tavalla se kuuluu suunnitelmassa, jonka seuraukset koulussa ja palveluissa kantavat lopulta pojat itse.

Taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistus

Opetus- ja kulttuuriministeriön säädöshanke (OKM034:00/2025) uudistaa taiteen perusopetuksen lainsäädännön ja valtionrahoitusjärjestelmän, jotta opetus olisi nykyistä saavutettavampaa eri taiteenalat huomioiden. Hallituksen esitys HE 115/2026 annettiin eduskunnalle 11.6.2026. Hankkeen toimikausi on 18.6.2025–31.12.2026 ja vastuuministerinä on tiede- ja kulttuuriministeri.

Esityksen pohjana on ministeriön työryhmän ehdotus, jota valmisteltiin 1.3.2024–30.6.2025. Lausuntokierroksella 18.6.–30.9.2025 lausuntoja antoivat muun muassa musiikki- ja tanssiopistot, opettajayhdistykset, sanataidekoulut, työväenopisto ja useat kaupungit. Lausuntokooste julkaistiin 17.12.2025.

Esityksessä uudistettaisiin rahoitusjärjestelmää. Uudessa laissa säädettäisiin muun muassa uudesta vastuutehtävästä, yhteistyöstä ja koulutusmuodon oppimäärästä sekä tarkennettaisiin koulutuksen järjestäjien vastuita. Taiteen perusopetus säilyisi tavoitteellisesti etenevänä koulutusmuotona, joka tukee mahdollisuuksia hakeutua taiteenalojen jatko-opintoihin. Nykyinen laki (633/1998), asetus (813/1998) ja pitkälti myös rahoitusjärjestelmä ovat peräisin 1990-luvulta. Esitys on budjettilaki: sillä vaikutetaan valtiolle kertyviin tuloihin tai sidotaan määrärahoja laissa säädettyyn tarkoitukseen.

Lapselle ja perheelle saavutettavuus voi tarkoittaa sitä, löytyykö omalta paikkakunnalta mahdollisuus opiskella omaa taiteenalaa tavoitteellisesti. Esityksestä kannattaa kysyä, miten uusi rahoitusjärjestelmä

muuttaa sitä, missä ja minkä taiteenalan opetusta on tarjolla.

10 Seurattavaa

Päiväkodin johtajien kelpoisuus eduskunnassa

Hallitus antoi 5.11.2026 esityksen, jolla varhaiskasvatuslain 31 §:ää muutetaan niin, että sosiaali- ja terveysalan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut saa tietyin edellytyksin kelpoisuuden toimia päiväkodin johtajana. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2030. Vuonna 2018 säädetyn lain mukaan johtajalta vaaditaan kasvatustieteen maisterin tutkinto vuodesta 2030 alkaen. Esityksen mukaan aikavälillä 2.9.2018–31.12.2029 päiväkodin johtajana toiminut henkilö, joka täyttää lain 74 §:n toisen momentin mukaisen kelpoisuuden, säilyttäisi kelpoisuutensa. Opetusministerin mukaan noin 300 nykyistä johtajaa menettäisi muuten pätevyytensä vuonna 2030. Helsingin Sanomien mukaan esityksessä viitataan kuitenkin ministeriön selvitykseen, jonka mukaan päiväkodin johtajista ei ole merkittävää pulaa vuoteen 2030 mennessä. Lehti otsikoi esityksen sisältävän riskin varhaiskasvatuksen laadun heikkenemisestä. OAJ:n puheenjohtajan mukaan hallitus hylkäsi tutkitun tiedon ja lasten edun. Lähes 8 000 kasvatus- ja opetusalan ammattilaisen allekirjoittama adressi luovutettiin 6.11. eduskunnan sivistysvaliokunnan jäsenille. Kannanoton takana ovat muun muassa OAJ, Suomen Vanhempainliitto, Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto VOL, Suomen rehtorit ja Suomen opettajiksi opiskelevien liitto.

Avoimen korkeakoulun tutkinnot

Hallitus antoi 5.11.2026 esityksen, jolla korkeakoulututkinnon suorittaminen avoimessa korkeakoulussa tulisi mahdolliseksi. Uudistus tulisi voimaan 1.8.2028. Esitys liittyy hallitusohjelman tavoitteisiin nostaa korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuus lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä, lisätä jatkuvan oppimisen tarjonnan markkinalähtöisyyttä ja poistaa esteitä yksityisen rahoituksen kasvattamiselta. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiossa vuodelle 2040 tavoitteena on 60 prosentin koulutustaso. OAJ:n mukaan maksullisia tutkintoja ei pidä tuoda avoimeen korkeakouluun. Järjestön mukaan hallitus päätti kevään 2025 kehysriihessä valmistella avoimen korkeakoulun maksullisia tutkintoja suomalaisille opiskelijoille. Opiskelijan kannalta seurattava kysymys on, kenelle uusi reitti avautuu ja kuka sen maksaa.

Osaamistakuu ja kansalliset kokeet

Opetushallituksen mukaan uusia valtakunnallisia arviointikäytäntöjä kehitetään parhaillaan osaamistakuutyössä, joka yhdenmukaistaa perusopetuksen arvioinnin ja uudistaa opetussuunnitelman perusteita elokuun 2028 alusta. Viraston tiedotteen otsikon mukaan oppimistulosten nostaminen edellyttää tiedon parempaa hyödyntämistä eikä vain uusia mittareita. Ryhmä koulutuspolitiikan ja oppimisen arvioinnin tutkijoita järjesti lokakuun lopussa tiedotustilaisuuden peruskouluihin ehdotetuista kansallisista kokeista. Ylen otsikon mukaan joukko tutkijoita arvostelee kokeita jyrkästi vääränä keinona oppimistulosten nostoon. Ylen mukaan tutkijat ovat ajautuneet asiasta kovaan vääntöön. Jutussa käsitellään myös tutkimusta, jonka eduskunnan tarkastusvaliokunta tilasi loppuvuodesta 2024 perusopetuksen oppimistuloksista ja koulutuksen tietopohjan ongelmista. Valiokunnan 15. lokakuuta antaman mietinnön mukaan oppimistulokset ovat laskeneet pitkään ja mahdollisuuksien tasa-arvo on heikentynyt.

Ministeriöiden työryhmien ja hankkeiden määräajat

Poikien syrjäytymisen ehkäisyä valmistelevan työryhmän toimikausi päättyy 28.2.2027. Varhaiskasvatuksen oppimisen ja tuen työryhmän toimikausi päättyy 30.9.2027. Taiteen perusopetuksen lainsäädäntöhankkeen toimikausi päättyy 31.12.2026 ja hallituksen esitys HE 115/2026 on annettu eduskunnalle.

Liikkuvuuden ohjelmakausi 2028–2034

Opetushallituksen tilastointikyselyyn vastanneista peruskouluista ja lukioista lähti lukuvuonna 2025–2026

ulkomaanjaksolle yhteensä 8 891 oppilasta ja opiskelijaa. Henkilöstön edustajia lähti 2 268, mikä on 30 prosenttia enemmän kuin edellisenä lukuvuonna. Tulevaa ohjelmakautta 2028–2034 valmistellaan parhaillaan. Opetushallituksen yksikön päällikön mukaan ohjelmaa ja sen rahoitusta pitäisi vahvistaa edelleen.

Lähteet

Pääkirjoitus

1 **Koulu | Tuntiaktiivisuutta ei pitäisi käyttää arvioinnin kriteerinä** · Helsingin Sanomat

2 **Eduskunta | Rivit hajosivat, kun peruskoulun tasokokeista äänestettiin – opetusministerikin äänesti vastaan** · Helsingin Sanomat

3 **Analyysi: Miksi taloustieteilijät tunkevat nenäänsä koulumaailmaan? – tästä on kyse kiistassa kansallisista kokeista** · YLE Uutiset

4 **Tutkijat ajautuivat kovaan vääntöön kansallisista tasokokeista, joita ehdotetaan peruskouluihin – tästä on kyse** · YLE Uutiset

5 **Joukko tutkijoita arvostelee jyrkästi kouluihin ehdotettuja kansallisia kokeita: Väärä keino oppimistulosten nostoon** · Yle, Peruskoulu

6 **Oppimistulosten nostaminen edellyttää tiedon parempaa hyödyntämistä, ei vain uusia mittareita** · Opetushallitus

7 **Sosiaali- ja terveysalan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille tietyin edellytyksin kelpoisuus toimia päiväkodin johtajana** · Opetus- ja kulttuuriministeriö

8 **Yläkoululainen otti pari pinaattilettua liikaa – joutui ”häpeäpöytään”** · Ilta-Sanomat

9 **Koulu | Onko koulusta tehty liian vaikea tavalliselle lapselle?** · Helsingin Sanomat

10 **Suomalaistutkimus | Kun levottomat pojat saavat tukea, koko luokka hyötyy ja rikollisuus vähenee** · Helsingin Sanomat

Numeron osat

Koulu | Tuntiaktiivisuutta ei pitäisi käyttää arvioinnin kriteerinä · Helsingin Sanomat

Eduskunta | Rivit hajosivat, kun peruskoulun tasokokeista äänestettiin – opetusministerikin äänesti vastaan · Helsingin Sanomat

Koulut | Eduskunnassa repesi riita peruskoulun tasokokeista · Helsingin Sanomat

Analyysi: Miksi taloustieteilijät tunkevat nenäänsä koulumaailmaan? – tästä on kyse kiistassa kansallisista kokeista · YLE Uutiset

Tutkijat ajautuivat kovaan vääntöön kansallisista tasokokeista, joita ehdotetaan peruskouluihin – tästä on kyse · YLE Uutiset

Koulu | Koulutuksen kehittäminen vaatii tutkimusperusteisuutta · Helsingin Sanomat

Koulu | Oppimistuloksia voidaan parantaa tietoa lisäämällä · Helsingin Sanomat

Joukko tutkijoita arvostelee jyrkästi kouluihin ehdotettuja kansallisia kokeita: Väärä keino oppimistulosten nostoon · Yle, Peruskoulu

Oppimistulosten nostaminen edellyttää tiedon parempaa hyödyntämistä, ei vain uusia mittareita · Opetushallitus

Opettajat haluavat oppia, mutta koulutukseen ei pääse – kolmasosa sai vuodessa alle päivän täydennyskoulutusta · OAJ

Poliisioperaatio koulussa Seinäjoella: opiskelijalla epäiltiin olevan ase mukana luokassa · YLE Uutiset

I-P: Opiskelija vietiin raudoissa ulos kampukselta Seinäjoella · Ilta-Sanomat

Poliisioperaatio koulussa Seinäjoella: Alaikäisellä replika-ase ja puukko · MTV Uutiset

K-U: Vanhemmat järkyttyivät järvenpääläisen koulun väkivaltatilanteesta – Lapset saivat nyrkiniskuja päähän · Iltalehti

Kiusaamisen ja väkivallan tunnistamista, ennaltaehkäisyä ja niihin puuttumista koskeva sivustokokonaisuus tukee nyt myös toisen asteen oppilaitoksia · Opetushallitus

Yläkoululainen otti pari pinaattilettua liikaa – joutui ”häpeäpöytään” · Ilta-Sanomat

I-P: Oppilas otti liikaa pinaattilettuja ja joutui ”häpeäpöytään” · Iltalehti

Liiasta ruuasta ”häpeäpöytään” – tätä mieltä suomalaiset ovat yläkoulun käytännöstä · Ilta-Sanomat

Oppilasmäärät putoavat – apua toivotaan kuntien yhteistyöstä · Yle, Peruskoulu

Padasjoen haave uudesta koulusta kaatui: hintalappu puolet toivottua suurempi – sama pulma vaivaa monia pikkukuntia · YLE Uutiset

Sosiaali- ja terveysalan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille tietyin edellytyksin kelpoisuus toimia päiväkodin johtajana · Opetus- ja kulttuuriministeriö

Päiväkotien johtajat | Hallituksen esityksessä riski: Varhaiskasvatuksen laatu heikkenee · Helsingin Sanomat

OAJ:n Murto: ”Hallitus hylkäsi tutkitun tiedon ja lasten edun” · OAJ

Lähes 8 000 kasvatusalan ammattilaista vetoaa: älkää heikentäkö päiväkotien johtajien kelpoisuusvaatimuksia · OAJ

Korkeakoulututkinnon suorittaminen avoimessa korkeakoulussa mahdolliseksi · Opetus- ja kulttuuriministeriö

Maksullisia tutkintoja ei pidä tuoda avoimeen korkeakouluun · OAJ

French pupils resume school blockades as country braces for more protests · The Guardian, Education

Protesters to join nationwide march as France braces for day of strike action · The Guardian, Education

Protestit jatkuvat Ranskassa – opettajia jälleen lakkoon · YLE Uutiset

Opetus | NYT: Google sulkee hakukoneensa yhdysvaltalaiskouluilta, jotka kieltävät yhtiön tekoälyn · Helsingin Sanomat

US parents and teachers: share your thoughts on Google turning off Search for schools that reject AI · The Guardian, Education

NYT: Googlen linjaus USA:n kouluille – Hyväksykää tekoälymme tai unohtakaa hakukoneemme · Ilta-Sanomat

Google uhkailee kouluja rajuilla seurauksilla, jos tekoäly kielletään · Kauppalehti

13 prosenttia nuorista kohdannut tekoälyllä tehtyä kiusaamissisältöä – digioppi tarpeen alakoululaisillekin · Yle, Lapset ja nuoret

Lapsi ei suostu menemään kouluun – lastenpsykiatri varoittaa vanhemman yleisestä virheestä: ”Ylläpitää ahdistusta” · Ilta-Sanomat

Ulkomaanjaksojen suosio kasvoi yleissivistävässä koulutuksessa reippaasti · Opetushallitus

Koulu | Onko koulusta tehty liian vaikea tavalliselle lapselle? · Helsingin Sanomat

Suomalaistutkimus | Kun levottomat pojat saavat tukea, koko luokka hyötyy ja rikollisuus vähenee · Helsingin Sanomat

STM:n ja OKM:n asettama työryhmä etsii keinoja poikien syrjäytymisen ehkäisemiseksi · Opetus- ja kulttuuriministeriö

Same researcher, opposite results · The Hechinger Report

Neither Status Nor Support Travels Alone: Policy Borrowing and Early-Career Teacher Retention in Finland and New Zealand · EdArXiv (preprint)

Työryhmä oppimisen ja tuen vahvistamiseksi varhaiskasvatuksessa · Hankeikkuna

Taiteen perusopetusta koskevan lainsäädännön uudistaminen, jatkovalmistelu · Hankeikkuna